

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Čtečky elektronických knih v městských knihovnách Královéhradeckého kraje

Bakalářská práce

Autor: Marcela Grulichová
Studijní program: B 7202 Mediální a komunikační studia
Studijní obor: Literární dokumentaristika a teorie čtenářství
Vedoucí práce: Mgr. Petra Lukešová

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVĚ
Pedagogická fakulta
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Marcela Grulichová
Osobní číslo: P121476
Studijní program: B7202 Mediální a komunikační studia Bc
Studijní obor: Literární dokumentaristika a teorie čtenářství
Název tématu: Čtečky elektronických knih v městských knihovnách Králové-
hradeckého kraje
Zadávací katedra: Katedra českého jazyka a literatury

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce se zabývá problematikou čteček elektronických knih a četností jejich výpůjček v městských knihovnách situovaných v Královéhradeckém kraji. Ukazuje rozdíly mezi elektronickými knihami a e-knihami. Zabývá se problematikou legislativy: nastínění problému legality půjčování e-knih v městských knihovnách a rozpor s autorskými právy, případná řešení těchto rozporů. Zaměřuje se na dostupnost čteček v městských knihovnách v Královéhradeckém kraji, s detailním zaměřením na Knihovnu města Hradce Králové, Městskou knihovnu Náchod, o.p.s. a Městskou knihovnu Dobruška, s přihlédnutím na vedlejší okolnosti (pořizovací cena, údržba, atd.).

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Seznam odborné literatury:

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Petra Lukešová

Datum zadání bakalářské práce: 20. února 2014

Termín odevzdání bakalářské práce: 29. dubna 2015

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. PaedDr. Alena Zachová, CSc.
vedoucí katedry

dne

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucí bakalářské práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 28. 5. 2015

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat paní Mgr. Petře Lukešové, vedoucí mé bakalářské práce, za její odborné vedení, cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích. Mé díky patří také ředitelkám a zaměstnancům Knihovny města Hradce Králové, Městské knihovny v Dobrušce a Městské knihovny v Náchodě za poskytnutí potřebných informací a vyplnění dotazníků k této práci.

Anotace

GRULICHOVÁ, Marcela. *Čtečky elektronických knih v městských knihovnách Královéhradeckého kraje.*/Bakalářská práce. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2015.

Bakalářská práce se zabývá problematikou čteček elektronických knih a četností jejich výpůjček v městských knihovnách situovaných v Královéhradeckém kraji. Ukazuje rozdíly mezi elektronickými knihami a e-knihami. Zabývá se problematikou legislativy: nastínění problému legality půjčování e-knih v městských knihovnách a rozpor s autorskými právy, případná řešení těchto rozporů. Zaměřuje se na dostupnost čteček v městských knihovnách v Královéhradeckém kraji, s detailním zaměřením na Knihovnu města Hradce Králové, Městskou knihovnu Náchod, o.p.s. a Městskou knihovnu Dobruška, s přihlédnutím na vedlejší okolnosti (pořizovací cena, údržba, atd.).

Klíčová slova:

čtečka, elektronická kniha, e-kniha, Královéhradecký kraj, Knihovna města Hradce Králové, Městská knihovna Náchod, o.p.s., Městská knihovna Dobruška, autorská práva, dostupnost

Annotation

GRULICHOVÁ, Marcela. *E-book reader in city libraries in the region of Hradec Králové*. Bachelor Degree Thesis. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2015.

This Bachelor Degree Thesis deals with the issue of E-book readers and frequency of borrowing in city libraries situated in the region of Hradec Králové. It shows the difference between E-books and eBooks. It deals with issue of legislation: the problems outlining the legality of lending eBooks in city libraries and contrary to copyright laws, any resolution of these conflicts. It focuses on the availability of readers in city libraries in the region of Hradec Králové, with detailed focus on the Library of Hradec Králové, City Library Náchod ops and City Library Dobruška, with regard to the secondary circumstances (purchase price, maintenance, etc.).

Keywords:

E-book reader, E-book, eBook, region of Hradec Králové, Library of Hradec Králové, City Library Náchod ops, City Library Dobruška, copyright laws, availability

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR – Česká republika

DPH – Daň z přidané hodnoty

DRM – Digital Rights Management

EPUB – Electronic publication

GSM – Global System for Mobile / Groupe Spécial Mobile

HTML – HyperText Markup Language

IDPF – International Digital Publishing Forum

LCD – Liquid crystal display

LED – Light-Emitting Diode

o.p.s. – obecně prospěšná společnost

PC – Personal computer

PDF – Portable Document Format

PRC – Product Representation Compact

RSS – Rich Site Summary / Really Simple Syndication

SD – Secure Digital

USB – Universal Serial Bus

VISK – Veřejné informační služby knihoven

Obsah

ÚVOD.....	10
1 VYMEZENÍ POJMŮ	12
1.1 E-kniha.....	12
1.1.1 Formáty e-knih.....	13
1.2 Elektronická čtečka	13
1.2.1 Elektronický inkoust (E-ink)	14
2 ELEKTRONICKÁ ČTEČKA V KNIHOVNÁCH.....	15
2.1 Výběr čtečky do knihovny.....	15
2.1.1 Amazon Kindle 3	17
2.1.2 Amazon Kindle 4	18
2.1.3 eReading.cz 4 Touch Light.....	18
2.2 Výhody elektronických čteček.....	19
2.3 Nevýhody elektronických čteček.....	20
3 PROBLEMATIKA LICENCÍ V KNIHOVNÁCH.....	21
3.1 Půjčování čteček jako zařízení.....	22
3.2 Půjčování současných e-knih.....	23
4 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	24
4.1 První část dotazníkového šetření zaměřená na osobní a popisné údaje	25
4.2 Druhá část dotazníkového šetření zaměřená na knihovnu.....	35
5 ŘEŠENÍ VZNIKLÉ SITUACE	46
5.1 Projekty na podporu e-knih v českých knihovnách	46
5.1.1 E-knihy do každé knihovny	46
5.1.2 Projekt eReading	47
ZÁVĚR.....	49
POUŽITÁ LITERATURA	52
SEZNAM DALŠÍCH PRAMENŮ.....	53
SEZNAM TABULEK.....	54
SEZNAM GRAFŮ	54
SEZNAM PŘÍLOH	55

ÚVOD

Elektronické knihy se staly moderním trendem v oblasti čtení a to především u mladé generace. Největší zájem o čtečky byl zaznamenán v roce 2011 a 2012, ani teď, po 4 letech zájem o čtečky a e-knihy neopadává.

Elektronické čtečky nemusí sloužit pouze pro čtení beletristické literatury běžnému čtenáři, mohou být velmi užitečné i pro studenty. Čtenáři jistě oceňují nesporné výhody čteček (technologie E-ink, nízká hmotnost,...), které jim zaručí komfort při čtení, ale zejména studenti ocení možnost mít více dokumentů v jednom zařízení stále při ruce, s možností vpisování poznámek do textu, či vyhledávání v textu. Čtečka se pak pro studenty stává nástrojem pro práci s textem.

Pokud čtenář není rozhodnutý, zda má do čtečky investovat, má možnost využít služby některých knihoven, které ve svých výpůjčních službách nabízí výpůjčky čteček a některých e-knih. Uživatel knihovny si tak může vyzkoušet práci se čtečkou a zhodnotit její výhody a nevýhody oproti tištěným knihám a poté se může rozhodnout, zda si čtečku koupí.

Hlavním cílem bakalářské práce je pochopit a zhodnotit problematiku půjčování čteček knihovnami fyzickým osobám. Tohoto cíle se pokusíme dosáhnout poznáním, pochopením a sběrem informací. Tato bakalářská práce osvětluje problémy týkající se půjčování čteček elektronických knih v knihovnách a to nejen pracovníkům knihoven a vlastníkům nakladatelství, ale i uživatelům knihovny a především uživatelům elektronických čteček a čtenářům elektronických knih.

Dalším cílem práce je poukázat na legislativní rozpory při vypůjčování elektronických čteček knihovnami. Některé knihovny se řídí knihovním zákonem (Zákon č. 257/ 2001 Sb. – Zákon o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb), který říká, že by knihovna měla zprostředkovávat informace v jakékoli podobě, tudíž i v podobě elektronických kopií. Některé knihovny uznávají autorský zákon (Zákon č. 121/2000 Sb. – Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů), který říká, že bez souhlasu autora nemohou knihovny umožňovat přístup k e-knihám. Většina knihoven se chce vyhnout právním sporům, a proto zvolí způsob půjčovat pouze volná díla, což je ale neatraktivní pro samotného čtenáře, který si tato díla může stáhnout zdarma z internetu bez ohledu na knihovnu, a který chce především vybírat z nabídky nově vydávaných e-knih. Tato bakalářská práce se zabývá tematikou elektronických čteček a elektronických knih dostupných ve veřejných knihovnách

Královéhradeckého kraje. Práce se věnuje především Knihovně města Hradce Králové, Městské knihovně v Dobrušce a Městské knihovně Náchod, o.p.s.

Práce se ve své teoretické části zabývá základními pojmy a elektronickými čtečkami v knihovnách, zejména rozdíly mezi elektronickými knihami a tištěnými knihami, jejich výhodami a nevýhodami a samotným půjčováním čteček a e-knih v městských knihovnách.

V praktické části jde především o zjišťování současného stavu půjčování čteček v rámci dotazníkového šetření ve vybraných knihovnách. Dotazníkové šetření se zaměřuje na elektronické čtečky a zejména na zaměstnance knihoven, kteří pracují s e-knihami a v rámci výpůjčních služeb přicházejí do styku se čtečkami.

Dotazníkové šetření je zaměřené na 3 knihovny, výběr těchto knihoven byl ovlivněn několika faktory. Knihovna města Hradce Králové poskytuje čtečky svým uživatelům již několik let, čtečky půjčují nejen ve své ústřední půjčovně, ale i na dvou pobočkách (Moravské předměstí, Slezské předměstí). Tato knihovna zvažuje kromě samotného půjčování čteček a volně dostupných děl i rozšíření služeb o e-knihy současné produkce. Pro srovnání s touto knihovnou byla vybrána Městská knihovna v Náchodě, která také půjčuje svým uživatelům čtečky několik let. Třetí knihovnou je Městská knihovna v Dobrušce, která čtečky nepůjčuje, ale zvažuje jejich nákup.

Cílem dotazníkového šetření je vyvrácení nebo potvrzení několika předpokladů (hypotéz), totiž zda je o půjčování elektronických čteček velký zájem, zda umí zaměstnanci pracovat s elektronickými čtečkami bez větších obtíží, která věková kategorie uživatelů má největší zájem o výpůjčky čteček a další.

1 VYMEZENÍ POJMŮ

Než přejdeme k samotné problematice elektronických čteček v městských knihovnách Královéhradeckého kraje, měli bychom si vyjasnit některé pojmy, které budeme v této práci používat nejčastěji. Vysvětlíme si koncepci slov jako e-kniha, elektronický inkoust či formáty e-knih.

1.1 E-kniha

„E-kniha by měla být (podobně jako ta tištěná) obsahově a časově ukončené dílo. Roli přitom nehraje způsob jejího vzniku – může být vytvořena přímo v počítači (tzv. digital born), ale může vzniknout také digitalizací tištěného dokumentu.“¹

Při definování pojmu „elektronická kniha“ můžeme narazit hned na několik výkladů. Nejfrekventovanějším bývá tvrzení, že se jedná o digitální ekvivalent tištěné knihy. Dále se dá tento termín chápat jako každý text, který by byl v elektronické podobě (čímž bychom ovšem snížili tento pojem na jakýkoli e-mail.) Tento pojem můžeme také interpretovat jako autorské dílo, které není distribuováno na hmotném nosiči.

Tvorbou e-knih se zabývá především publikace: *Jak se dělá e-kniha*,² která poskytuje podrobný návod autorům, nakladatelům a všem ostatním, kteří chtějí z textových souborů vytvořit e-knihy.

Můžeme použít i pojem „e-book“, „ebook“, „ekniha“, „e-kniha“ či „elektronická kniha“, aniž by byl posunut význam.

Dříve byl však pojem „e-book“ spojován se zařízením pro čtení digitálních souborů, byl tedy zaměňován s pojmem „elektronická čtečka“ místo elektronické knihy. Dnes už se používá především pojem „e-book reader“ nebo „elektronická čtečka.“ Pro čtení e-knih můžeme díky neustálému pokroku vědy a výzkumu využít i další zařízení jako jsou notebooky, stolní počítače, tablety, chytré telefony i jiná zařízení, která podporují formáty e-knih.

Podle Ing. Jiřího Pechoče z firmy Warbler³ *„E-kniha není kopií tištěné knihy, ale jiným vyjádřením autorského nebo literárního autorského díla.“⁴*

¹ *E-knihy: aneb první pomoc pro začátečníky* [online]. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012, s. 5 [cit. 2015-02-15]. ISBN 978-80-7054-138-8.

² PISTORIUS, Vladimír a Pavel KOČIČKA. *Jak se dělá e-kniha: příprava elektronických publikací ve formátech EPUB a MOBI*. Příbram: Pistorius, 2015, 270 s. ISBN 978-80-87855-15-7.

³ Vydavatel e-knih na portálu wknihy.cz, provozovatel portálu www.wknihy.cz, zároveň distributor elektronických knih knižního vydavatelství BLINKR s.r.o.

⁴ Diskuze e-knihy – právo a praxe. *Portál české literatury* [online]. © 2015 [cit. 2015-01-24]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/zpravy/diskuze-e-knihy-pravo-a-praxe/>

Pro tuto bakalářskou práci budeme vysvětlovat a používat pojem e-kniha tak, jak je uvedeno hned na počátku této kapitoly v citátu z e-knihy: *E-knihy aneb první pomoc pro začátečníky*. Budeme tedy chápat tento termín jako digitální ekvivalent tištěné knihy.

1.1.1 Formáty e-knih

E-knihy bývají dostupné v různých formátech. Můžeme se setkat například s TXT, HTML, ale nejpoužívanější je EPUB, který „*patří jednoznačně mezi nejrozšířenější e-knižní formáty, a to jak ve světě, tak v České republice.*“⁵ Dle nakladatelství Portál se jedná o formát založený na standardu IDPF (The International Digital Publishing Forum = organizace zaměřená na rozvoj a podporu elektronického publikování), který podporují čtečky a v omezené míře i mobilní zařízení (kvůli možnému DRM = Digital Rights Management, systém ochrany autorských práv, používá se jako zabezpečení souborů a chrání e-knihy před zneužitím jako je například kopírování).

Dalšími často používanými formáty jsou MOBI/KINDLE/PRC. Tento formát podporuje mnoho čteček a většina mobilních zařízení (iPhone, java, smartphone). A v neposlední řadě formát PDF, který podporuje většina čteček i mobilních zařízení, ale hodí se spíše ke čtení na notebooku, kvůli nepohodlnému čtení při zvětšování/zmenšování stran, kdy se odstavce rozpadají a mění se sazba textu.

1.2 Elektronická čtečka

Podle serveru webových stránek nakladatelství Portál je čtečka elektronických knih speciální zařízení umožňující zobrazení textu knihy pomocí technologie elektronického inkoustu (také E-ink). Čtečky samozřejmě disponují konektorem USB, aby bylo možné jejich připojení k počítači. Některé umožňují čtení SD karet, připojení přes wi-fi či GSM síť. Zakoupením e-knihy získáte soubor (e-knihu) do svého počítače, poté stačí připojit čtečku a uložený soubor do ní přetáhnout, jedná se o stejný princip jako je práce s flashdiskem. Pořizovací cena čteček v České republice se pohybuje okolo 2 500 – 10 000 Kč.

Díky kapacitě čtečky můžete mít uloženo až několik tisíc titulů najednou. Některé čtečky nabízejí i další doplňkové funkce (čtečka RSS, slovníky, předčítání textu, wi-fi připojení, audio-přehrávač a další).

⁵ POKORNÝ, Lukáš. Formáty elektronických knih: specifika a popularita. In: *Inflow: information journal* [online]. [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/formaty-elektronickych-knih-jejich-specifika-popularita>

1.2.1 Elektronický inkoust (E-ink)

Elektronické čtečky se od ostatních zařízení, na kterých je možné číst e-knihy, liší především svým displejem na bázi elektronického (digitálního) inkoustu. Tato technologie zajišťuje zobrazování textu, vypadajícího jako tištěná kniha. Hlavní výhodou elektronického inkoustu je tedy jasně čitelný text i na slunci. Co se týká únavy očí je E-ink na srovnatelné úrovni jako kniha tištěná. Zároveň je zde takřka nulová spotřeba energie, protože displej spotřebovává energii pouze při změně obsahu displeje (např. otočení stránky).

Nakladatelství Portál na svých webových stránkách vysvětluje, že se spotřeba energie nepočítá na hodiny jako při čtení na LCD displejích, ale na počet otočených stran. Výrobci čteček uvádějí, že na jedno nabití vydrží čtečka nejčastěji v rozmezí 5 až 15 tisíc otočení stran.

Podle webového portálu ebook-ctecky.cz se jedná o pasivní technologii, která nemá vlastní nasvícení a nezatěžuje tak oči, ale na druhou stranu potřebuje za špatných světelných podmínek externí zdroj světla. Tento problém řeší nová generace čteček, které mají integrované nasvícení displeje pomocí LED diod.

Tato technologie má samozřejmě i jistá úskalí. Displej je pouze černobílý a E-ink neumožňuje rychlé změny obrazu. Podle webu ebook-ctecky.cz se displej překresluje a proto vám čtečka nemůže sloužit například jako přehrávač videí. Někdo navíc může mít i problém s černobílým zobrazováním obálek knih, obzvláště pokud se jedná o krásnou literaturu, kde čtenáře mnohdy barevná obálka upoutá na první pohled.

2 ELEKTRONICKÁ ČTEČKA V KNIHOVNÁCH

Pokud si chcete před koupí čtečku vyzkoušet, případně byste vlastní čtečku nevyužili, ale máte zájem o čtení e-knih na čtečce, můžete využít služeb některých knihoven, které poskytují výpůjčky čteček ve svých službách uživatelům. Půjčování čteček v knihovnách je podmíněno složením vratné kauce, která se pohybuje okolo 20% pořizovací ceny čtečky (většinou 500 – 1 000 Kč). V případě ztráty či poškození čtečky nebo jejího příslušenství (USB kabel, pouzdro,...) má dotyčná osoba povinnost uhradit škodu v plné výši, kauce bývá použita na částečnou úhradu této škody.

2.1 Výběr čtečky do knihovny

Když si budete elektronickou čtečku pořizovat, je dobré zvážit všechny parametry a funkce, které čtečky poskytují. Při výběru čtečky bychom měli vzít na vědomí hned několik parametrů, které by nám měli nejvíce vyhovovat, například jak velký displej budeme požadovat (obecně platí, že čím větší je displej, tím bývá čtečka těžší a zároveň dražší). Dle webu ebook-ctecky.cz je standardní rozlišení displeje 600x800 px. Při větším rozlišení se zlepšuje i grafika a jemnost písma a čtečka pak zvládne přečíst i velmi malé písmo.

S displejem dále souvisí i ovládání čtečky, které může být jak dotykové tak přes klasická tlačítka, která mohou být umístěna pod displejem nebo z boku čtečky.

Dalším kritériem při výběru je i jaký formát e-knih umí čtečka zobrazit a zda nebudeme potřebovat program na převádění formátů (například Calibre⁶).

Při výběru čtečky musíme také vzít v úvahu, že e-knihy, které budou uživatelé knihovny číst, mohou být (a většinou také budou) psány v českém jazyce, proto by čtečka měla podporovat rozlišování diakritických znamének.

Jak již bylo řečeno, cena čteček se v České republice pohybuje okolo 2 500 – 10 000 Kč. I když se někomu může cena zdát přemrštěná (ve srovnání například s tabletem, který má více funkcí či barevný displej) je nutné si uvědomit, že časem se tato investice vrátí a to především díky ceně e-knih, která se průměrně pohybuje okolo 145 Kč (s DPH), což je přibližně o 55% méně, než průměrná cena knihy tištěné, která je cca 255 Kč (s DPH). Čtečky jsou na rozdíl od tabletu přímo určeny ke čtení e-knih, podporují technologii E-ink a zvládají přečíst více formátů e-knih.

Při výběru čtečky je také dobré brát zřetel na výdrž baterie, která se, jak již bylo řečeno, uvádí nikoli časovým údajem, ale počtem otočených (překreslených) stran. Jak jsme si již uvedli, výrobci uvádějí rozmezí 5 až 15 tisíc stran na jedno nabití, je ale nutné počítat s tím,

⁶ Bezplatný program s jednoduchým ovládáním používaný pro převádění e-knih do jiných formátů.

že se čtečka může vybíjet rychleji například při zapnutí wi-fi nebo při používání jiné z doplňkových funkcí.

Čtečka samozřejmě umožňuje velmi jednoduché nabíjení a přesouvání souborů z počítače. „Čtečky je možno nabíjet dvojím způsobem – buď klasicky napájecím adaptérem, nebo USB kabelem z počítače či notebooku. USB kabel je standardním příslušenstvím a je používán také pro nahrávání souborů do čtečky (ta se po připojení chová v podstatě stejně jako jiné externí paměťové médium).“⁷

Na internetových portálech proběhlo již několik srovnání rozdílů mezi jednotlivými čtečkami. V roce 2011 proběhl i Test čteček elektronických knih v časopise dTest⁸. Proto bychom se porovnáváním jednotlivých čteček nemuseli více zabývat. Na druhou stranu můžeme upozornit na nejběžnější (můžeme říci nejznámější) značky čteček, kterými jsou Amazon Kindle, Sony, Jinke Hanlin, PocketBook, eReading a další.

Pokud by knihovna chtěla vybrat elektronickou čtečku, která bude vyhovovat všem jejím uživatelům, měla by nejspíše uspořádat dotazníkové šetření případně jiný výzkum, kde by se uživatelé mohli vyjádřit, jakým parametrům čtečky by dali přednost. Knihovna může tento problém vyřešit jednodušším způsobem a zakoupit více čteček od různých výrobců, aby si uživatelé mohli sami vybrat, která čtečka je pro ně ta nejvhodnější.

Knihovna by samozřejmě měla být inovativní a moderní, proto by měla nakoupit nejnovější čtečky z poslední generace nikoli zastaralé modely. S vývojem techniky, ale budou i nové modely stárnout, uživatelé si navíc v knihovnách čtečky půjčují spíše ze zvědavosti, aby si je vyzkoušeli a poté si je eventuálně koupili. Proto by knihovna měla spíše zvážit, zda neinvestovat své peníze raději přímo do e-knih s předpokladem, že uživatel své zařízení pro čtení e-knih již vlastní.

Dobrým příkladem této iniciativy by mohl být projekt Open Library, který funguje již od roku 2011, tento projekt spojuje okolo 150 knihoven, jejichž prostřednictvím si mohou registrovaní uživatelé půjčit více než tři miliony volně přístupných e-knih. Každá e-kniha může být současně zapůjčena pouze jednou a lze ji číst jak ve webovém prohlížeči, tak ve čtečce. V seznamu eBooks in Czech je 20 e-knih. Tato „e-výpůjčka“ trvá 21 dní, potom se e-kniha automaticky zablokuje.

⁷ *E-knihy: aneb první pomoc pro začátečníky* [online]. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012, s. 7 [cit. 2015-02-15]. ISBN 978-80-7054-138-8. Dostupné z: http://www.svkos.cz/data/xinha/docs/e_knihy/e_knihy_text_pdf.pdf

⁸ Nezisková organizace založená v roce 1992. Zabývá se nezávislým testováním a to především ve spotřebitelské oblasti. Časopis je hrazen z peněz předplatitelů, testování případně probíhá ve spolupráci s mezinárodními spotřebitelskými organizacemi nebo je podporováno Ministerstvem průmyslu a obchodu, komerční firmy tedy nemají možnost ovlivnit výsledky testování.

Knihovnám by při rozhodování o nákupu čteček nebo e-knih mohly pomoci i projekty, které se touto tematikou přímo zabývají.

2.1.1 Amazon Kindle 3

Tento typ čtečky využívá Knihovna města Hradce Králové. Knihovna tuto čtečku pořídila v roce 2011, ve stejném roce, ve kterém vyšlo číslo časopisu dTest zaměřené na čtečky elektronických knih.

Časopis dTest tento typ čtečky netestoval, ale od firmy Amazon zvolil jiný typ a to Amazon Kindle DX, tato čtečka skončila v dTestu se známkou „uspokojivě“ tedy s hodnocením 2,6 v daném rozpětí 0,5 – 5,5. Je velmi pravděpodobné, že tyto čtečky nebudou kompatibilní, pokud by se knihovna plánovala zapojit do projektu eReading, který podporuje půjčování e-knih v knihovnách. Tyto e-knihy lze číst pouze na čtečkách od firmy eReading.cz a to především na čtečkách eReading START 2 a START 3, knihovna by tedy měla zvážit výměnu těchto čteček anebo své čtenáře upozornit, že je nutné mít vlastní čtečku či jiné zařízení, které bude splňovat podmínky kompatibility.

Městská knihovna v Hradci Králové na svých stránkách zveřejnila parametry čtečky Amazon Kindle s upozorněním, že v případě zájmu od čtenářů zváží nákup dalších a novějších typů čteček. V roce 2011 se však jednalo o velmi úspěšný a prodávaný typ čtečky, která byla velmi kladně přijímána kritikou.

Amazon Kindle 3 využívá technologii E-ink, tedy technologii elektronického inkoustu, který ve čtečce vypadá, jako klasický inkoust na tištěném papíru. Nesmírnou výhodou této technologie, je fakt, že čtenáře ze čtení nebolí oči jako při čtení na běžném monitoru počítače, či LCD displeji tabletu. Displej čtečky je tedy dobře čitelný ze všech úhlů i na přímém slunci. Dále tato technologie zajišťuje větší výdrž baterie, neboť spotřebovává energii pouze k vykreslení obrazu, nikoli ke stálému udržování zobrazení jako je to u jiných displejů. Proto zařízení s LCD displeji vydrží řádově několik (desítek) hodin na jedno nabití, kdežto čtečka elektronických knih s touto technologií několik dnů až týdnů.

Tato čtečka se svými rozměry (190 x 123 x 8.8 mm) podobá malé brožované knize a je velice lehká (241 g). Při čtení je nutné mít vnější zdroj světla, protože čtečka sama nesvítí a tento typ ještě nemá podsvícení, jako některé nové čtečky (např. Amazon Kindle Paperwhite – generace 2013). Čtečka má podle technických specifikací rozlišení 600 x 800 px a displej o velikosti 122 x 91 mm. Pro uživatele je dostupná paměť 3 GB a podpora formátů AZV (knihy Kindle), TXT, PDF, MOBI a další, čtečka dále nabízí možnost zvětšování písma, čtenář si může vybrat z 8 velikostí. Tato čtečka nabízí i připojení na wi-fi a USB konektor, případně

3,5 mm jack pro sluchátka, i když se čtečka hodí spíše ke čtení než k poslechu hudby či používání internetu.

V současné době dostala tato čtečka název Amazon Kindle Keyboard, aby se čtečka nepletla s následujícím modelem firmy Amazon Kindle 4. Již z názvu je patrné, že Amazon Kindle 3 / Keyboard má pod displejem klávesnici QWERTY.

2.1.2 Amazon Kindle 4

V roce 2012 byla do Městské knihovny v Náchodě pořízena čtečka Amazon Kindle 4, knihovna tuto čtečku dostala jako dar.

Tato čtečka je nástupcem čtečky Amazon Kindle 3, která byla na českém trhu velmi úspěšná. Amazon Kindle 4 získal ještě lepší hodnocení od kritiků než předchozí typ.

Při srovnání s předchozí verzí čtečky, je tato výrazně menší (166 x 144 x 8,7 mm), také se snížila hmotnost a to na 170 g, tato čtečka již nemá klávesnici, ale pouze základní tlačítka (4 směrová tlačítka a potvrzovací střed).

Čtečka podporuje USB konektor, avšak neumí přehrávat hudbu ani předčítat text (což byl u předchozího modelu problém, protože si čtečka nedokázala zdárně poradit s češtinou). Tomuto modelu zůstala zachována kvalita displeje a technologie E-ink.

Aby nedocházelo k zaměňování modelů Kindle 3 a 4, změnil se název Amazon Kindle 3 na Amazon Kindle Keyboard a Amazon Kindle 4 byl přejmenován pouze na Kindle bez jakýchkoli číselných označení.

2.1.3 eReading.cz 4 Touch Light

Za zástupce elektronických čteček v českém prostředí lze považovat čtečku od firmy eReading.cz, která je uzpůsobena pro český trh. Tato čtečka knihovnám zaručí kompatibilitu s e-knihami od firmy eReading.cz, která podporuje půjčování e-knih v knihovnách.

Rozlišení čtečky je 1024 x 758 px, displej této čtečky je dotykový a čtenáři mají možnost využít podsvícení, pokud nemají vnější zdroj světla. Velmi atraktivní je také kapacita čtečky, neboť kromě interní paměti 4 GB je zde možnost použití Micro SD karty až na 32 GB.

Tato čtečka má operační systém Android, je tedy možné instalovat do čtečky aplikace, což u ostatních čteček není příliš obvyklé. Přes aplikaci eReading je navíc možné číst e-vypůjčky z knihoven, které jsou zapojeny v projektu eReading.

Rozměry této čtečky jsou 168 x 118 x 9 mm, hmotnost je 195 g. Samozřejmostí je technologie E-ink.

Je možné, že čtenářům bude připadat dotykový displej spíše nepraktický, protože se častým dotýkáním zašpiní a budou na něm zůstávat otisky prstů. Výhodou čtečky je zvládnutí formátu PDF, se kterým mají některé čtečky problém při jeho zobrazení.

Nejvíce atraktivní zůstává fakt, že na této čtečce lze číst e-knihy z projektu eReading, proto by bylo pro knihovny vhodné, aby si pořídili tuto čtečku (případně jiné modely od firmy eReading). Do doby, než firma eReading získá konkurenci, která by pro knihovny měla obdobné podmínky při půjčování e-knih se jeví čtečky eReading.cz jako neúčelnější.

2.2 Výhody elektronických čteček

Největší výhodou, kterou čtečky poskytují je ukládání velkého množství knih do jednoho zařízení. Tato výhoda je nejvíce užitečná například při častém cestování, kdy může mít uživatel čtečky více knih u sebe, aniž by musel nést několik kilogramů těžkých tištěných knih. Váha čtečky se pohybuje do 250 g. Díky několikrát zmíněné technologii E-ink se e-knihy vyrovnají knihám tištěným a prožitek ze čtení zůstává tedy v podstatě stejný, na rozdíl od LCD displeje současně zajišťuje čtení, ze kterého nebolí oči.

Čtečky umožňují vkládání poznámek do textu e-knih, zároveň je možné určité pasáže zvýrazňovat, či vkládat záložky. Většina čteček si sama pamatuje, na které straně čtenář skončil, když tedy zapomene vložit záložku, čtečka to udělá za něj. V textu je samozřejmě také možné fulltextové vyhledávání.

Díky možnosti připojení čtečky na internet je možné nakupovat e-knihy přímo z e-shopů prodejců e-knih, není tedy nutné čtečku připojovat k počítači a provádět přetažení přes USB kabel.

Samozřejmostí je možnost zvětšování písma, čtečka zároveň umí převádět text do mluvené podoby.

Můžeme zde také zmínit šetrnost k životnímu prostředí, kdy díky e-knihám dochází k úspoře papíru a cenu e-knih, o které jsme již hovořili (viz elektronická čtečka).

Dalším kladem by mohl být fakt, že některé e-knihy jsou přístupné zdarma a legálně ke stažení, jedná se o knihy, u kterých dal autor souhlas k bezplatnému šíření a především o ty, kterým již vypršela autorská práva (70 let po smrti autora). „*Majetková práva trvají, pokud není dále stanoveno jinak, po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti.*“⁹

⁹ Česká republika. Zákon o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů. In: *121/2000 Sb.* 2000 [online]. [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/autorske-pravo/07-1212000.pdf>

2.3 Nevýhody elektronických čteček

Za hlavní nevýhodu čteček bychom mohli považovat především náš subjektivní dojem z tištěné knihy, kterou hodnotíme podle obálky, brožované či pevné vazby (dle naší preference) a dalších vnějších znaků, které pro nás mají určitý význam a tištěná kniha je tím pro nás atraktivní. Některé tištěné knihy pro nás mohou mít i sběratelskou hodnotu a můžeme k nim mít vytvořený emocionální vztah. U e-knih se tento dojem z vnějších znaků vytrácí a leckdo tak může postrádat například vůni papíru.

Jako uživateli čtečky se vám také může stát, že zapomenete nabít baterii ve čtečce a čtečku jednoduše nezapnete, což by se vám s tištěnou knihou nestalo.

S nevýhodami také souvisí možnost půjčování či prodeje tištěných knih bez omezení, což pro e-knihy neplatí a jistá omezení tu jsou (viz následující Problematika licencí v knihovnách). Pro uživatele čteček tak může být nevýhodou ochrana e-knih proti neoprávněnému užití DRM.

„Ochrana DRM není spjata pouze s e-knihami, ale v podstatě s jakýmkoli digitálním obsahem. (...) U e-knih se nejčastěji využívá technická ochrana DRM, při níž je přímo do daného souboru integrován prvek zabraňující neoprávněnému užití. Je tak znemožněno např. kopírování či tisk, může být omezován počet zařízení, na nichž je možno e-knihu přečíst, apod.“¹⁰

¹⁰ *E-knihy: aneb první pomoc pro začátečníky* [online]. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012, s. 13 [cit. 2015-02-17]. ISBN 978-80-7054-138-8.

3 PROBLEMATIKA LICENCÍ V KNIHOVNÁCH

„Knihovny mají jednu obrovskou výhodu. Jsou na vstup e-knih připraveny. Ovládají technologie, vědí, co chtějí, a také za jakých podmínek.“¹¹

Za posláním knihovny bychom mohli považovat shromažďování, zpracovávání, uchovávání, ochranu a zpřístupňování dokumentů. Hlavním úkolem knihovny je tedy zajišťování přístupu k dokumentům či informačním zdrojům, jak ve formě tištěné, tak ve formě elektronické.

Samotné půjčování elektronických knih v knihovnách není v zákonech zakotveno, nicméně se některé zákony k této problematice vztahují.

Jde především o zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). Tzv. knihovní licence umožňuje půjčovat knihy tištěné, na elektronické se ale nevztahuje. Na druhou stranu, ale podle § 37 odst. 1 písm. c) je možné zpřístupnění díla včetně jeho rozmnoženiny. Tato konkrétní část zákona figuruje i u projektu E-knihy do každé knihovny, kde jsou e-knihy, na které se již nevztahují autorská práva dostupné k prezenčnímu studiu.

Knihovna se zároveň řídí § 18 (Sdělování veřejnosti), kdy zpřístupňuje dílo v nehmotné podobě. K přímému užití e-knihy čtenářem (absenční výpůjčka) potřebuje knihovna souhlas autora nebo licenci, kterou získá od nakladatele.

„Autorský zákon rovněž v rámci tzv. knihovní licence specifikuje, jakým způsobem mohou knihovny půjčovat knihy. Současné znění autorského zákona knihovnám neumožňuje e-knihy půjčovat bez svolení nakladatele.“¹²

Pokud knihovna licenci nemá, řídí se užití e-knihy dle § 30 odst. 1 a odst. 2. Celou problematiku by teoreticky mohli vyřešit distributoři e-knih, kteří v souladu s autorskými právy uzavřou licenční či podlicenční smlouvu. Avšak vydavatel, distributor nemá povinnost poskytnout knihovně licenci na užití e-knihy.

„Pokud licenční smlouva (ústní, ale lépe písemná) výslovně nestanoví jinak, jsou práva uživatele k elektronickým knihám následující: Nelze je zdědit, půjčit ani darovat, a to dokonce ani v případě, že je zapůjčíte či darujete spolu se čtečkou, pokud se čtečkou nebyly pořízeny. Nelze je tisknout, pokud to vydavatel nepovolil. Nelze prodat čtečku s e-knihami, které jste do

¹¹ BOUDA, Tomáš. *Elektronické knihy v českých knihovnách* [online]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 11 [cit. 2015-03-27]. ISBN 978-80-210-6000-5. Dostupné z: <http://eknihy.knihovna.cz/static/files/elektronicke-knihy-v-ceskych-knihovnach.pdf>

¹² PISTORIUS, Vladimír a Pavel KOČIČKA. *Jak se dělá e-kniha: Příprava elektronických publikací ve formátech EPUB a MOBI*. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2015, s. 16. ISBN 978-80-87855-15-7.

*ni nahrál po jejím nákupu. Nelze je zbavit DRM, abyste je mohli použít na jiném zařízení, ačkoliv jste za e-knihu zaplatili.*¹³

Další zákon týkající se e-knih a jejich povinných výtisků je zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích, který striktně neurčuje nosič díla, na rozdíl od zákona č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon). Je tedy možné aplikovat ho i na e-knihy. Nicméně v zákoně (případně doplněn vyhláškou) není způsob odevzdávání těchto elektronických zdrojů uveden.

*„Na rozdíl od vydavatele papírové knihy však vydavatel elektronické publikace nemusí nikam bezplatně zasílat tzv. povinné výtisky.”*¹⁴

Při půjčování čtečky jako zařízení se knihovny řídí smlouvou o výpůjčce, uzavřenou ve smyslu ust. § 2193 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dříve ust. § 659 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník). Dále pak dle ustanovení § 16 a § 66 odst. 7 zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona, tj. na základě smluvní licence od nositele práv.

Pokud tedy chtějí knihovny půjčovat e-knihy, mají několik možností.

3.1 Půjčování čteček jako zařízení

První možností je půjčovat především čtečku e-knih. E-knihy, by zde byly brány jako vedlejší produkt. Jednalo by se o e-knihy, na které se již nevztahují autorská práva. Nesmí se ovšem opomenout, že autorská práva se týkají všech držitelů práv nejen autora samotného díla, ale i autora obálky, překladatele či autora ilustrací. V tomto případě by knihovna mohla poskytovat přibližně 250 děl. Šlo by o vybraná díla autorů, například K. Čapka, K. H. Máchy, J. Wolker, J. Haška, A. Jiráka nebo B. Němcové. Samozřejmě by do této kategorie spadala i vybraná díla ze světové klasické literatury třeba od spisovatele E. Zoly, V. Huga nebo Moliéra. Poté Bible, Dalimilova kronika či díla Homérova. Zároveň by bylo možno zahrnout autory, kteří dali souhlas se zveřejněním svých děl (většinou jde především o autory povídek či novel z žánru sci-fi a fantasy).

Knihovna zakoupí několik různých čteček a uživatel si pak může vybrat, která mu vyhovuje nejvíce. Pro uživatele, který čtečku nemá, je to velmi praktické, protože si může čtečku vyzkoušet a případně se rozhodnout, jestli si chce koupit svou vlastní nebo zda mu elektronická čtečka nevyhovuje a zůstane u tištěných knih. Tuto tezi podporuje taktéž fakt, že se většina již zmíněných volných děl dá snadno stáhnout zdarma z internetu. Pro uživatele,

¹³ AUJEZDSKÝ, Josef. Elektronické knihy z pohledu právního. In: *Lupa.cz* [online]. © 1998 – 2015 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/elektronicke-knihy-z-pohledu-pravniho/>

¹⁴ PISTORIUS, Vladimír a Pavel KOČIČKA. *Jak se dělá e-kniha: Příprava elektronických publikací ve formátech EPUB a MOBI*. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2015, s. 13. ISBN 978-80-87855-15-7.

kterého zajímá pouze obsah děl, je tedy realističtější tato díla stáhnout doma místo návštěvy knihovny. Naopak pro čtenáře, kterého zajímá především forma zpracování e-knih je výpůjčka čtečky před vlastní koupí praktická záležitost.

Tento způsob půjčování by byl jistě pro knihovnu nejméně problémový. Většinou se po zakoupení čteček nahrají tato díla nastálo a čtenáři se půjčují především elektronická čtečka. Po vrácení čtečky uživatelem zpět do knihovny se překontroluje obsah čtečky, dokumenty, které si nahraje uživatel do čtečky, jsou po navrácení odstraněny.

Tento způsob využívá i Knihovna města Hradce Králové, která půjčuje 4 čtečky Amazon Kindle 3. Čtečku si mohou půjčit registrovaní čtenáři starší 15 let na dobu 14 dní. Zároveň je nutné složit vratnou kauci ve výši 500 Kč. Uživatel nemá oprávnění půjčovat čtečku třetí osobě.

3.2 Půjčování současných e-knih

Půjčování nedávno vyšlých elektronických titulů je stále problematické a z hlediska autorského zákona nejednoznačné. Knihovny musí respektovat, že bez souhlasu autora nemohou umožňovat přístup k e-knihám. Pro knihovny by bylo obzvlášť složité zajišťovat souhlas autora pro každou e-knihu, obzvlášť uvažíme-li i zahraniční literaturu.

„Asi největším problémem e-knih je u nás nízká nabídka titulů. Za vším jsou autorská práva. Není možné si jen tak vybrat knihu a vydat ji elektronicky. K tomu je nutný souhlas autora. Mezi autory však panuje strach, že uvolněním elektronické verze knihy ohrozí prodej té tištěné, jelikož kdokoli pak může na internet umístit její pirátskou kopii. (...) Zákonná licence pro knihovny, která umožňuje půjčovat knihy tištěné, se na elektronické nevztahuje. To se však netýká starších knih, na které se již autorská práva nevztahují.“¹⁵

V současné době v České republice řeší tuto problematiku pilotní projekt eReading. Do budoucna by bylo nejspíše žádoucí, aby těchto projektů v České republice figurovalo více (přirozená konkurence).

¹⁵ STLUKOVÁ, Eva. E-knihy a čtečky: úvod do problematiky pro každého. In: *Knihovna Beroun* [online]. © 2014-2015 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.knihovnaberoun.cz/e-knihy-a-ctecky-uvod-do-problematiky-pro-kazdeho/>

4 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Výzkum byl zaměřen na konkrétní část výpůjčních služeb knihoven a to na čtečky elektronických knih. Cílem šetření bylo získání přehledu o této výpůjčce a zjištění spokojenosti knihovníků s touto službou. Výsledek šetření by mohl pomoci knihovnám, které výpůjčky čteček elektronických knih zatím nemají a chtěli by tuto službu zavést.

Dotazníky byly rozdány celkem ve třech knihovnách – v Knihovně města Hradce Králové, v Městské knihovně v Náchodě a v Městské knihovně v Dobrušce.

V Hradci Králové žije přibližně 93 000 obyvatel. Knihovna města Hradce Králové aktuálně eviduje 10 700¹⁶ čtenářů (fyzických osob). Knihovna půjčuje elektronické čtečky ve své ústřední půjčovně a na pobočkách Moravské předměstí a Slezské předměstí.

Město Náchod má okolo 20 500 obyvatel. Knihovna města Náchod má 3 570 registrovaných čtenářů. Knihovna půjčuje elektronické čtečky.

Město Dobruška má přibližně 7 000 obyvatel. V roce 2010 evidovala tamější knihovna 1 200 čtenářů (z toho 360 dětí). Tato knihovna čtečky elektronických knih nepůjčuje.

Dotazník pro zaměstnance knihoven byl tvořen dvěma částmi. První část byla zaměřena na osobní údaje zaměstnanců a druhá část na samotnou knihovnu. V první části dotazníku bylo zařazení zaměstnance do věkové kategorie a rozdělení podle pohlaví, následovalo 9 otázek, které se týkaly osobních údajů. V druhé části bylo 17 otázek a na závěr měli zaměstnanci prostor k vyjádření svých připomínek a názorů k probíraným otázkám. Otázky byly uzavřené i otevřené.

Dotazník nevyplňovali všichni zaměstnanci zmíněných knihoven, ale pouze ti, kteří se čtečkami v knihovně pracují a mají je ve svém oddělení. Zaměstnanci Městské knihovny v Dobrušce vyplňovali pouze první část týkající se osobních údajů a orientační otázky z druhé části.

Celkem bylo vyplněno 16 dotazníků, 9 vyplnily zaměstnanci Knihovny města Hradce Králové, 4 zaměstnanci Městské knihovny Dobruška a 3 zaměstnanci Městské knihovny Náchod o.p.s. Vzhledem k menšímu množství dotazovaných byl dotazník respondentům poskytnut v tištěné podobě.

Do dotazníkového šetření jsme vstupovali s některými hypotézami:

¹⁶ Podle oficiálních webových stránek Městské knihovny v Hradci Králové (dostupné z: <http://www.knihovnahk.cz/pro-verejnost/o-knihovne/co-nabizime>) má knihovna aktuálně 10 700 čtenářů, část z nich je registrovaná na více pobočkách, takže počet registrovaných čtenářů je 15 170. Podle výzkumu je však čtenářů mnohem více, protože přes 60% registrovaných čtenářů využívá výpůjční služby i pro další členy rodiny.

Hypotéza 1: Knihovníci pracující se čtečkou budou ve věku 20 – 30 let. Můžeme předpokládat, že mladí lidé budou novou technologií nadšeni více, a proto budou také se čtečkami pracovat především oni než jejich starší kolegové.

Hypotéza 2: Zaměstnanci knihoven vlastní elektronickou čtečku. I přes preferenci tištěných knih se dá předpokládat, že zaměstnanci knihoven budou vlastnit čtečku nebo nějaké e-knihy. Setkávají se s ohlasy na čtečku v knihovně a jistě znají všechny její výhody a nevýhody, proto si čtečku někteří pořídí. Je také možné, že budou využívat služby knihovny, aby si čtečku nemuseli kupovat, pokud by ji využili pouze kupříkladu na dovolenou, ale v tomto případě budou knihovníci vlastnit alespoň e-knihy.

Hypotéza 3: Zaměstnanci knihoven dávají přednost tištěným knihám před elektronickými. Elektronické čtení tu již pár let funguje, ale tištěné knihy jsou tu delší dobu a knihovníci k nim určitě mají dlouhodobě utvářený vztah.

Hypotéza 4: Zaměstnanci knihoven umí pracovat s elektronickou čtečkou v rámci své práce. Elektronická čtečka knih má snadné ovládání a není těžké se naučit se čtečkou pracovat a následně vysvětlit uživatelům její funkce.

Hypotéza 5: O půjčování čteček je velký zájem. Tuto službu poskytuje stále více knihoven, největšího rozmachu v oblasti půjčování čteček jsme si mohli všimnout v letech 2011 – 2012, přesto je tato služba dále vyhledávána.

Hypotéza 6: O elektronické čtečky mají největší zájem uživatelé ve věku 21 – 26 let. Jedná se především o studenty, kteří si chtějí čtečku vyzkoušet, aby zvážili její následný nákup. Většina mladých lidí bude stále preferovat tištěné knihy ke čtení beletristické literatury, ale budou využívat elektronické knihy hlavně ke studiu.

4.1 První část dotazníkového šetření zaměřená na osobní a popisné údaje

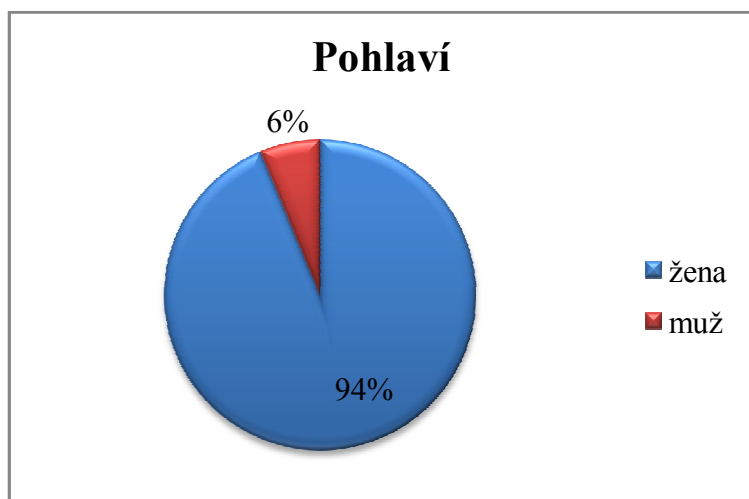
Tato část se skládá z kategorizace zaměstnance podle věku a pohlaví a z 9 otázek, které přibližují zaměstnance knihovny a jeho vztah k elektronickým čtečkám. Tato část slouží také k potvrzení / vyvrácení zmíněných hypotéz.

Rozdělení respondentů podle pohlaví

Obvyklou situací v knihovnách bývá větší procento žen pracujících v oboru knihovnictví, není tedy překvapivé, že z 16 respondentů bylo celkem 15 žen a pouze 1 muž.

Pohlaví respondentů	žena	Muž
Knihovna města Hradce Králové	8	1
Městská knihovna Náchod	3	0
Městská knihovna v Dobrušce	4	0
Celkem	15	1

Tabulka 1 - pohlaví respondentů

Graf 1 - pohlaví respondentů

Rozdělení podle věku

V Knihovně města Hradce Králové byli 3 respondenti ve věku 20-30 let, 2 respondenti ve věku 31-50 let a 4 respondenti ve věku 51 a více.

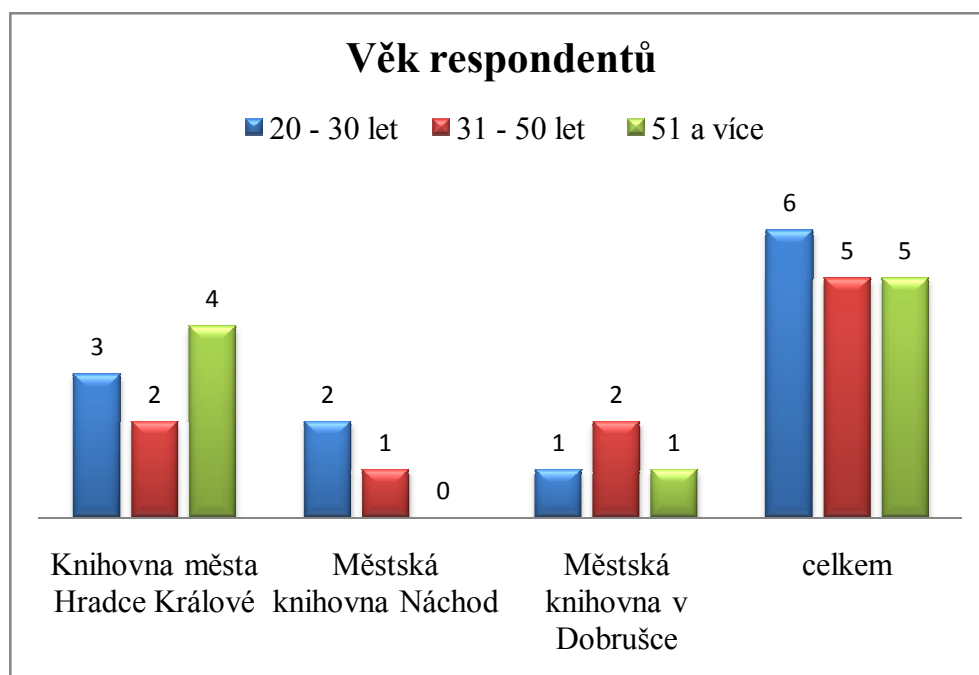
V Městské knihovně Náchod odpovídali 2 respondenti věku 20-30 let a 1 respondent ve věku 31-50 let.

V Městské knihovně Dobruška byl jeden dotazovaný ve věku 20-30 let, 2 respondenti ve věku 31-50 let a 1 respondent v kategorii 51 a více let.

Celkem bylo tedy 6 respondentů ve věku 20-30 let, 5 respondentů ve věku 31-50 let a 5 respondentů ve věku 51 a více let. Tento fakt vyvrací naši *Hypotézu 1*, že se čtečkami budou v knihovně pracovat spíše mladí lidé, neboť respondenti, kteří se čtečkami v knihovnách pracují, mají rovnoměrné věkové rozložení. Zároveň je viditelně patrné, že čtečku elektronických knih zvládnou bez problému používat a uživatelům knihovny tuto technologii vysvětlit všechny věkové kategorie.

Věk respondentů	20 - 30 let	31 - 50 let	51 a více
Knihovna města Hradce Králové	3	2	4
Městská knihovna Náchod	2	1	0
Městská knihovna v Dobrušce	1	2	1
celkem	6	5	5

Tabulka 2 - věk respondentů

Graf 2 - věk respondentů

Otázka č. 1 – Jak dlouho pracujete v oboru knihovnictví?

První otázka kategorizovala zaměstnance knihoven podle doby pracovního úvazku.

Na otázku jak dlouho pracujete v oboru knihovnictví, odpověděli v knihovně v Hradci Králové 4 respondenti 1-10 let, jeden respondent 11-20 let, 2 respondenti 21-30 let a 2 dotazovaní 30 let a více.

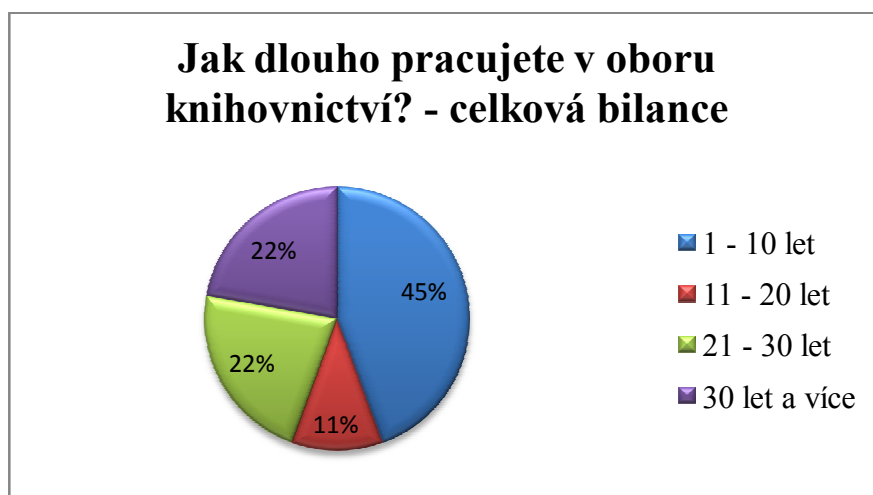
V Městské knihovně v Dobrušce všichni 4 dotazovaní odpověděli, že pracují v oboru knihovnictví 1-10 let.

V Městské knihovně v Náchodě pracují v oboru knihovnictví 2 respondenti 1-10 let a jeden respondent 21-30 let.

Celková bilance je tedy 10 respondentů pracujících v knihovnickém oboru 1-10 let, 4 respondenti 21-30 let a 2 dotazovaní 30 let a více. Tento výsledek by mohl být velmi překvapivý vzhledem k celostátnímu průzkumu: *Analýza věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven v ČR v roce 2011*¹⁷, který odhalil, že většina knihovnic a knihovníků pracuje v oboru knihovnictví více než 10 let. Nicméně nemůžeme výsledek této otázky zobecňovat, protože na ni neodpovídali všichni zaměstnanci knihovny, ale pouze ti, kteří v knihovně půjčují čtečky uživatelům (případně s nimi pracují, výjimkou je Městská knihovna v Dobrušce, která prozatím čtečky elektronických knih nemá).

Jak dlouho pracujete v oboru knihovnictví?	1 - 10 let	11 - 20 let	21 - 30 let	30 let a více
Knihovna města Hradce Králové	4	1	2	2
Městská knihovna Náchod	2	0	1	0
Městská knihovna v Dobrušce	4	0	0	0
celkem	10	1	3	2

Tabulka 3 - délka pracovního úvazku v knihovně

Graf 3 - délka pracovního úvazku v knihovně – celková bilance

¹⁷ HOUŠKOVÁ, Zlata a Vladana PILLEROVÁ. *Analýza věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven v ČR v roce 2011: zpráva z průzkumu* [online]. 1. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky, 2013 [cit. 2015-05-03]. ISBN 978-80-7050-624-0. Dostupné z: <http://ipk.nkp.cz/docs/analýza-vekove-vzdelanostni-a-mzdove-struktury-pracovniku-knihoven-v-cr-v-roce-2011>

Otázka č. 2 – Ve které knihovně pracujete?

Jak již bylo řečeno na začátku kapitoly, dotazník vyplnilo celkem 16 respondentů. V Městské knihovně v Dobrušce šlo o 4 respondenty a v Městské knihovně Náchod dotazník vyplnili 3 respondenti. V ústřední půjčovně v Knihovně města Hradec Králové vyplnilo dotazník 5 zaměstnanců, na pobočce Moravské předměstí 2 zaměstnanci a na pobočce Slezské předměstí taktéž 2 zaměstnanci, celkem tedy 9 zaměstnanců v knihovně v Hradci Králové.

Je logické, že knihovna z většího města bude mít více zaměstnanců než knihovna v malém městě. Není tedy překvapivé, že Městská knihovna v Hradci Králové má největší množství respondentů z vybraných knihoven. Neočekávaný by mohl být fakt, že Městská knihovna v Dobrušce ve srovnání s Městskou knihovnou v Náchodě, měla větší počet respondentů, přestože je menší než zmíněná knihovna v Náchodě. Avšak musíme brát v úvahu, že knihovna v Dobrušce nebyla pro vyplnění výzkumu limitována omezením (vyplňovali pouze zaměstnanci, kteří se čtečkou pracují), protože čtečky nepůjčuje.

Graf 4 - počet respondentů

Otázka č. 3 – Máte vlastní čtečku?

Zaměstnanci měli u této otázky možnost odpovědět buď kladně: ano mám, nebo záporně: nemám vlastní čtečku a zároveň měli možnost odpovědět: ne, ale čtu e-knihy na jiném zařízení (tablet, PC,...). Velmi překvapivě všichni respondenti odpověděli, že vlastní čtečku nemají a dokonce ani e-knihy na jiném zařízení nečtou.

Tento výsledek, který nekorresponduje s naší *Hypotézou 2*, byl vskutku velmi překvapující, neboť jako knihovníci/knihovnice přijdou se čtečkou do kontaktu a mají možnost si ji vyzkoušet. Dalo by se tedy předpokládat, že se někomu z nich čtení e-knih zalíbí a pořídí si vlastní čtečku elektronických knih.

Graf 5 - zaměstnanci knihovny a jejich vlastní elektronická čtečka

Otázka č. 4 – Umíte se čtečkou pracovat?

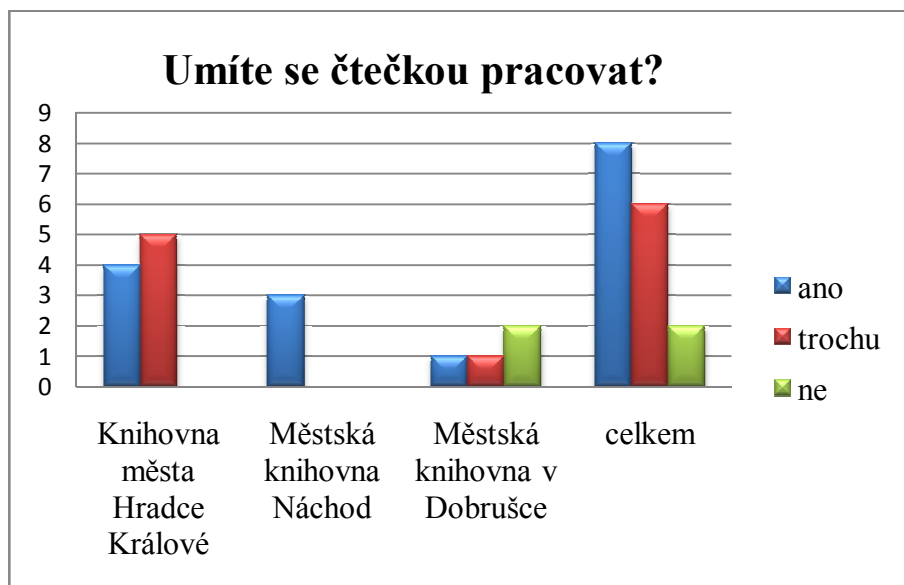
Další otázka se týkala obecně informace, zda umí zaměstnanci pracovat s elektronickou čtečkou.

Celá polovina respondentů (8) odpověděla, že se čtečkou pracovat umí. Odpověď, že se čtečkou umí pracovat „trochu“ zvolilo 6 respondentů a pouze 2 odpověděli, že se čtečkou pracovat neumí. Tito dva respondenti navíc pracují v Městské knihovně v Dobrušce, kde elektronické čtečky ve výpůjčních službách nemají, proto je jejich neznalost pochopitelná.

Je velmi pozitivní, že téměř všichni respondenti se čtečkou umí pracovat i přesto, že ji nevlastní.

Umíte se čtečkou pracovat?	ano	trochu	ne
Knihovna města Hradce Králové	4	5	0
Městská knihovna Náchod	3	0	0
Městská knihovna v Dobrušce	1	1	2
celkem	8	6	2

Tabulka 4 - umí zaměstnanci pracovat se čtečkou?

Graf 6 - Umí zaměstnanci pracovat se čtečkou?

Otázka č. 5 – Dáváte přednost knihám tištěným, elektronickým nebo mezi nimi neděláte rozdíly? Které preferujete a proč?

Pátý dotaz byl otevřeným typem otázky. Respondenti se jednohlasně shodli, že dávají přednost knihám tištěným. Jejich odpovědi souhlasí s naší *Hypotézou 3*, pokud chce čtenář číst e-knihy, má oproti knihám tištěným nevýhody, které mu toto čtení komplikují (ochrana DRM, malý výběr současně vydávaných e-knih v knihovnách,...).

Jeden z respondentů uvedl, že čtečky jsou výborné při cestování, případně pro lidi se zrakovým handicapem (možnost zvětšení písma) a hodí se i během pobytu v nemocnicích.

Několik respondentů také odpovědělo, že tištěné knihy jsou příjemnější pro oči než digitální obraz, oči se tolik neunaví a nebolí jako z monitorů.

Další respondent upřednostňující tištěné knihy uvedl, že v tištěné podobě čte především beletristickou literaturu, ale technickou a studijní literaturu častěji v elektronické podobě na monitoru počítače.

Několik respondentů sdílelo názor, že kniha tištěná má své kouzlo a nezaměnitelnou atmosféru. Mají rádi, když si mohou v knize listovat, jsou příjemné pro smysly, konkrétně pro zrak, hmat a čich. Jsou rozmanité, kdežto e-knihy jsou jednotvárné, nezajímavé a chladné. E-knihy kromě toho neumožňují sledovat historii dané knihy.

Respondenti vysvětlují upřednostňování tištěných knih například tím, že si ke knihám v tištěné podobě vytvořili vztah již v dětství. Zároveň několik z nich nedokáže vysvětlit proč zrovna kniha tištěná a ne elektronická a domnívají se, že by se mohlo jednat o zvyk.

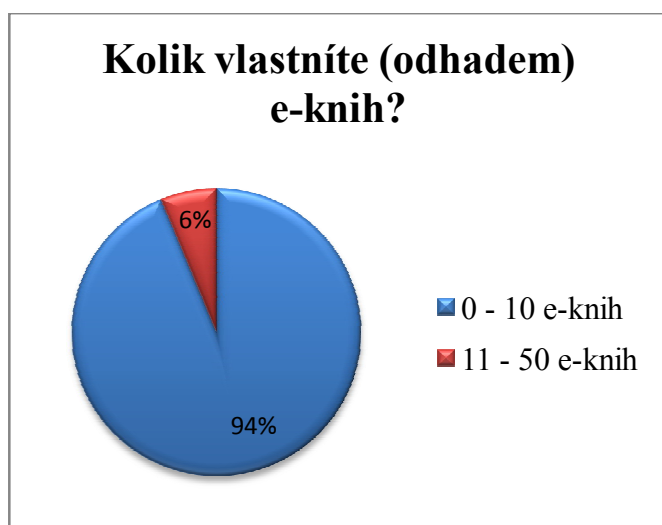
Pár respondentů uvedlo, že mají nedůvěru v elektronická zařízení, e-knihy jsou podle nich lehce zničitelné a bez nabitě čtečky či jiného zařízení nečitelné. Kromě toho jim vadí, že nemají „nic v ruce.“

Odpovědi všech respondentů jsou v celku pochopitelné, neboť člověk tíhne spíše k věcem, které zná a má je vyzkoušené, strach z neznámého a nového je typickou lidskou vlastností. Tištěné knihy tu existují delší dobu a je tedy příznačné, že jsou oblíbené u většího množství populace, než knihy elektronické, které vstoupily na trh teprve nedávno. Můžeme říci, že většina čtenářů sáhne po tištěné knize, pokud bude mít na výběr a elektronickou podobu zvolí pouze na cesty nebo ke studiu odborné literatury. Je to dáno také tím, že v případě tištěné knihy vlastníte fyzicky hmotnou věc, kdežto v případě e-knihy v podstatě „nemáte nic v ruce“ jak uvedl jeden z dotazovaných.

Otázka č. 6 – Kolik vlastníte e-knih?

Na tuto otázku odpovědělo 15 respondentů, že vlastní odhadem 0 – 10 e-knih. Vzhledem k předchozím výsledkům u otázky č. 3 a 5 (žádný z respondentů nevlastní elektronickou čtečku a všichni dotazovaní preferují tištěné knihy) můžeme předpokládat, že respondenti nevlastní žádnou e-knihu. Tato otázka byla uzavřená a respondenti měli možnost vybrat z rozmezí 0 – 10, 11 – 50, 51 – 100, 100 a více e-knih, u této otázky byla předpokládaná odpověď více e-knih, proto bylo zvoleno toto rozmezí.

Nicméně se ukázalo, že pouze jeden z respondentů vlastní odhadem 11 – 50 e-knih. Pokud by probíhalo další šetření týkající se toho tématu, bylo by vhodné zvolit jiné rozmezí, případně ponechat otázku otevřenou.

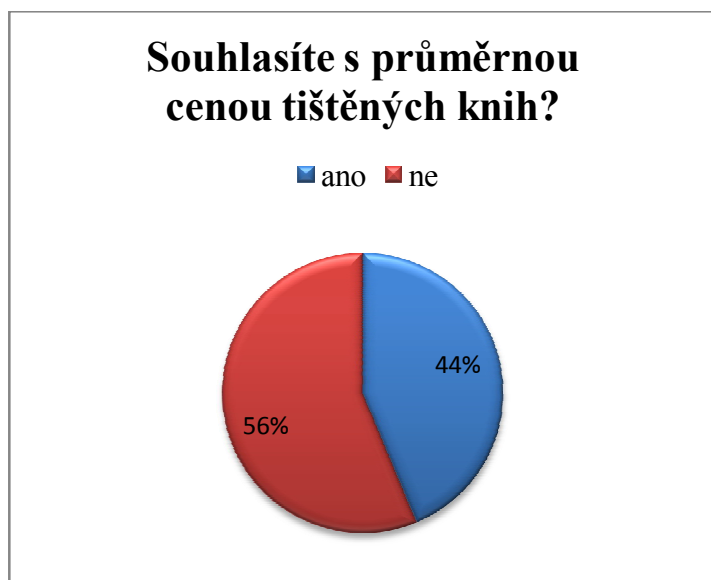
Graf 7 - množství vlastních e-knih

Otázka č. 7 – Souhlasíte s průměrnou cenou tištěných knih? Proč?

Celkem 2 respondenti odpověděli na tuto otázku jednoslovně „ano.“ Dalších 5 respondentů s průměrnou cenou tištěných knih, která se pohybuje okolo 255 Kč s DPH, také souhlasí a argumentují tím, že na knize je odvedeno velké množství práce a knihy celkově zasluhují náležité ocenění. Cena jim připadá odpovídající v porovnání s náklady na tisk, distribucí, autorským honorářem atd.

Nesouhlas s průměrnou cenou tištěných knih vyslovilo celkem 9 respondentů. Názory, že jsou tištěné knihy předražené, podpořili různými argumenty. Respondenti uvedli, že kvalita zpracování knih bývá velmi často neodpovídající ceně, především u beletristické literatury. Dalším argumentem, proč by kniha měla být levnější je její dostupnost pro běžného čtenáře. Člověk, který má čtení jako vášeň a pravidelně přečte mnoho knih, si nemůže dovolit všechny tyto knihy koupit a přemrštěná cena ho nutí hledat knihu jinými způsoby například na internetu nebo v knihovně.

Jeden z respondentů, který nesouhlasí s průměrnou cenou tištěných knih, navrhoval zajímavé řešení pro předražené knihy, doporučuje nechat se inspirovat zkušenostmi ze zahraničí. Tato změna by měla spočívat v rozdělení produkce na levnější brožované verze knih a dražší vázané verze knih, které by měly mít delší životnost.

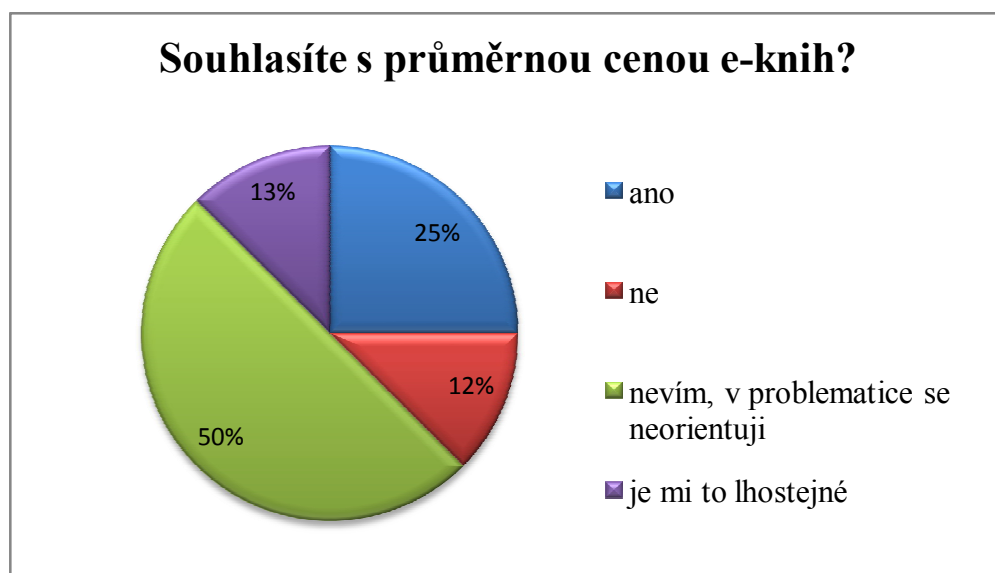
Graf 8 - průměrná cena tištěných knih

Otázka č. 8 - Souhlasíte s cenou e-knih? Proč

Průměrná cena e-knih se pohybuje okolo 145 Kč s DPH, e-kniha je tedy o 44 % levnější než kniha tištěná. Stejně jako v předešlé otázce měli respondenti možnost otevřené odpovědi.

Respondenti k této otázce zaujali hned několik postojů. Dva respondenti odpověděli, že je jim lhostejné kolik stojí e-knihy. Další dva respondenti s cenou e-knih nesouhlasí a připadají jim drahé, navíc mají obavu, že se stanou stejně jako filmy zbožím nelegálně stahovaným z internetu. V porovnání s tištěnými dokumenty by cena e-knih měla být podstatně menší, aby dokázaly konkurovat tištěným knihám.

Celkem 4 respondenti odpověděli jednohlasně ano, cena se jim zdá přiměřená. Ostatních 8 respondentů sdílelo názor, že do problematiky nevidí, neorientují se v ní a nedokážou tedy posoudit, zda je cena přiměřená.

Graf 9 - průměrná cena e-knih

Otázka č. 9 – Využíváte výpůjční služby knihoven nebo si e-knihy kupujete? Proč?

Poslední otázka z první části dotazníkového šetření se týkala preference výpůjčních služeb knihovny nebo nákupu e-knih.

Celkem 12 dotazovaných odpovědělo, že si e-knihy ani nepůjčují ani nekupují, nezajímají se o ně a nechtou je. Jeden respondent e-knihy kupuje, ale pouze na dovolenou.

Ostatní 3 respondenti otázku zřejmě špatně pochopili a odpověděli, že využívají výpůjční služby knihovny. Jejich odpověď se ale týkala tištěných knih, k tomuto závěru mě vede jejich argumentace, že na „knihy už doma nemají místo,“ což by se v případě e-knih stát nemohlo, proto bych je zařadila do první kategorie – nepůjčují si e-knihy v knihovnách ani je nekupují.

Shrnutí výsledků první části dotazníkového šetření

Tato část potvrdila *Hypotézu 3*, avšak naše *Hypotéza 1* a *Hypotéza 2* byly vyvráceny.

Zaměstnanci městských knihoven v Dobrušce, Náchodě a Hradci Králové nevlastní elektronické čtečky, e-knihy nečtou a celkově o ně nejeví příliš velký zájem. Zaměstnanci zmíněných knihoven preferují tištěné knihy. Vzhledem k tomu, že půjčování e-knih v knihovnách je teprve na začátku není nutné stanovovat negativní závěry, neboť se situace v následujících letech může změnit.

I přesto, že zaměstnanci čtečky nemají, dokáže s nimi většina pracovat. Zatímco k průměrné ceně tištěných knih zaujímají zaměstnanci jasné stanovisko, v problematice průměrné ceny e-knih se neorientují a pouhých 37 % má k této záležitosti jednoznačný postoj.

4.2 Druhá část dotazníkového šetření zaměřená na knihovnu

Tato část se skládá ze 17 otázek, přičemž knihovny (Městská knihovna Náchod, Knihovna města Hradce Králové), které poskytují elektronické čtečky svým registrovaným uživatelům, nevyplňovali otázku č. 2, která byla určena pouze pro knihovnu, která čtečky nepůjčuje (Městská knihovna Dobruška).

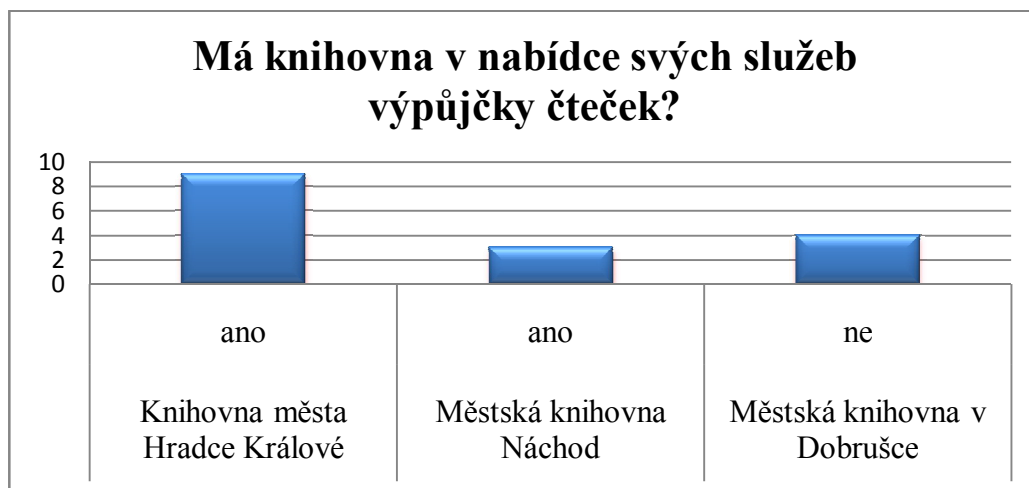
Otázky z této části byly orientovány na knihovny, ve kterých zaměstnanci pracují. Výsledky poskytují informace o četnosti výpůjček čteček v daných knihovnách a nastiňují možný budoucí vývoj v oblasti půjčování e-knih. Dotazníkové šetření slouží také jako zpětná vazba pro knihovny a ukazuje využitelnost a žádanost čteček čtenáři. Dále nastiňuje postoj zaměstnanců knihoven, kteří poskytují výpůjční služby elektronických čteček. Tato část také poslouží k potvrzení / vyvrácení *Hypotézy 4*, *Hypotézy 5* a *Hypotézy 6*.

Výsledky této části by mohly posloužit především jako inspirace knihovnám, které elektronické čtečky zatím nepůjčují a chtěli by tuto službu zavést.

Otázka č. 1 – Má knihovna, ve které pracujete v nabídce svých služeb výpůjčky čteček?

Zaměstnanci Knihovny města Hradce Králové (9) stejně jako respondenti z Městské knihovny v Náchodě (3) zvolili odpověď – ano. Respondenti z Městské knihovny v Dobrušce (4) odpověděli – ne.

Tato otázka měla sloužit především jako rozcestník pro respondenty. Ti z respondentů, kteří vyplnili „ano“ vynechávali otázku č. 2 a pokračovali až otázkou č. 3. Respondenti, kteří vyplnili, že knihovna ve svých službách výpůjčky čteček nemá, vyplnili otázku č. 2 a pokračovali až otázkou č. 16.

Graf 10 - poskytování elektronických čteček v daných knihovnách

Otázka č. 2 – Chtěli byste mít výpůjčky čteček ve službách knihovny, ve které pracujete? Proč?

Tato otázka byla určena pouze pro Městskou knihovnu v Dobrušce, která elektronické čtečky nepůjčuje.

Jeden z respondentů odpověděl, že v budoucnu určitě ano, přesto má ale určité pochybnosti o uplatnění čtečky, neboť Městská knihovna v Dobrušce se nachází ve městě s menším počtem obyvatel. Navíc se věkové rozložení čtenářů pohybuje především ve středním a pozdním věku a předpokladem zůstává, že tato skupina čtenářů bude preferovat spíše knihy tištěné.

Ostatní zaměstnanci se shodli, že by čtečky ve své knihovně nechtěli. Své rozhodnutí odůvodňují nedostatečnou poptávkou od čtenářů. Čtenáři, kteří chtějí čtečku používat, si pořídí vlastní (případně zvolí jiné zařízení – tablet, PC,...). Dále se objevuje názor, že by čtečky zkrátka nenašly uplatnění, protože čtenáři knihovny nejeví o čtečky žádný zájem.

Pro knihovnu se tedy jeví jako velmi vhodné, aby místo samotných čteček půjčovali pouze e-knihy, které by si čtenáři nahrávali na své vlastní čtečky, to samozřejmě připadá v úvahu pouze v případě, kdy by knihovna měla zájem o další rozvoj a inovace. Bylo by žádoucí, aby knihovna uspořádala před samotným nákupem e-knih nebo čteček průzkum u svých čtenářů, zda by o tuto službu měli zájem.

Otázka č. 3 – Umíte se čtečkou pracovat v rámci své práce?

V první části dotazníkového šetření respondenti Knihovny města Hradce Králové odpovídali na otázku č. 4, zda umí pracovat s elektronickou čtečkou (v rámci svého volného

času), 4 z nich ano a 5 respondentů trochu. Všichni respondenti z Městské knihovny v Náchodě (3) odpověděli, že se čtečkou pracovat umí.

Tato otázka měla pro porovnání ukázat, zda čtečku respondenti ovládají v rámci své práce. Respondenti z Městské knihovny v Náchodě odpověděli jednohlasně ano, totiž že se čtečkou pracovat umí, oproti otázce č. 4 z předešlé části dotazníku nejsou viditelné žádné rozdíly. Závěrem tedy je, že respondenti z této městské knihovny ovládají čtečky nejen pro svou vlastní potřebu, ale i v rámci své práce.

V Knihovně města Hradce Králové odpovědělo 7 respondentů, že se čtečkou pracovat umí. Pouze 2 z celkových 9 respondentů odpovědělo, že se čtečkou v rámci své práce umí pracovat pouze trochu.

Výsledky dotazníkového šetření potvrdily *Hypotézu 4*, zaměstnanci knihoven umí se čtečkou pracovat a nemají vážné problémy s jejím ovládním a funkcemi.

Tato otázka zároveň obsahovala podotázku, zda by zaměstnanci ocenili školení, týkající se čteček, kde by bylo vše potřebné vysvětleno, podotázka nebyla povinná a primárně byla určena pro respondenty, kteří se čtečkou pracovat neumí, nebo byla jejich odpověď pouze trochu.

Respondenti z Knihovny města Hradce Králové, kteří odpověděli, že umí se čtečkou pracovat pouze trochu, se shodli, že by školení o čtečkách uvítali. Dokonce i 2 z respondentů, kteří odpověděli, že se čtečkou pracovat umí a tuto otázku vyplňovat nemuseli, odpověděli, že by školení ocenili.

Pro Městskou knihovnu v Hradci Králové by tedy bylo žádoucí toto školení týkající se čteček uspořádat. Obzvlášť pokud můžeme srovnat odpovědi z předešlé části dotazníku, kde 5 respondentů z této knihovny odpovědělo, že v rámci svého volného času umí se čtečkou pracovat pouze trochu. Můžeme se domnívat, zda by větší znalost práce se čtečkami u knihovníků mohla podpořit větší zájem o čtečky od čtenářů.

Umíte se čtečkou pracovat v rámci své práce?	ano	trochu	ne
Knihovna města Hradce Králové	7	2	0
Městská knihovna Náchod	3	0	0

Tabulka 5 - umí zaměstnanci pracovat se čtečkami v rámci své práce?

Otázka č. 4 – Řekl/a byste, že se čtečkou umí pracovat vaši čtenáři?

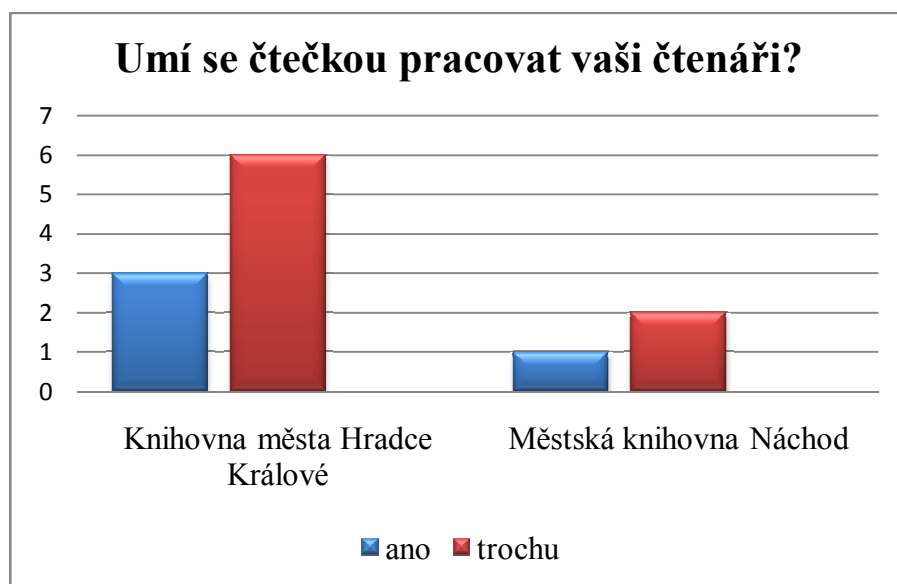
Dva respondenti z Městské knihovny Náchod odpověděli, že čtenáři se čtečkami umí pracovat pouze trochu. Třetí respondent si myslí, že čtenáři se čtečkou pracovat umí, neboť jim čtečku půjčují i s návodem a nemají od čtenářů žádné zprávy o problémech při obsluhovatelosti či o potížích s užíváním čtečky.

V Městské knihovně v Hradci Králové odpověděli 3 respondenti „ano“ a 6 respondentů „trochu.“

Je tedy patrné, že knihovníci/ knihovnice zastávají názor, že čtenáři se čtečkami pracovat umí, byť třeba jen na základní úrovni.

Umí se čtečkou pracovat vaši čtenáři?	ano	trochu	ne
Knihovna města Hradce Králové	3	6	0
Městská knihovna Náchod	1	2	0

Tabulka 6 - umí čtenáři pracovat se čtečkou?

Graf 11 - umí čtenáři pracovat se čtečkou?

Otázka č. 5 – Jak často si uživatelé čtečku půjčují?

Respondenti měli možnost zvolit odpověď z následujících odpovědí:

- Často (čtečka je rezervovaná dlouhou dobu dopředu)
- Občas (čtenáři si čtečku půjčují, ale není nutné ji rezervovat)
- Vůbec (čtenáři si čtečku nepůjčují téměř vůbec nebo nikdy)

Dva respondenti z Městské knihovny Náchod, zvolili možnost – občas. Jeden respondent vybral – vůbec a svou volbu komentoval poznámkou, že si čtenáři čtečku vyzkoušeli a k vypůjčení přístroje se už nevrací, případně si čtečku půjčí jenom prezenčně.

V ústřední půjčovně Knihovny města Hradce Králové zvolil jeden respondent možnost – vůbec. Ostatní respondenti (4) zvolili možnost – občas.

Na pobočce Slezské předměstí se respondenti (2) shodli, že si čtenáři čtečku nepůjčují vůbec. Oproti tomu na pobočce Moravské předměstí odpověděl jeden respondent – občas a druhý respondent – vůbec.

Nikdo z respondentů nezvolil možnost – často. Tento výsledek průzkumu vyvrací naši *Hypotézu 5*, podle které jsme se domnívali, že je o čtečky velký zájem. Je pravděpodobné, že zájem čtenářů mohl být větší v momentě, kdy byly čtečky do knihovny pořízeny, a jednalo se o novinku, na kterou knihovny upozorňovaly na svých webových stránkách a propagačními materiály. Čtenáři si pravděpodobně čtečku pouze vyzkoušeli, buď si poté pořídili vlastní, nebo je elektronické čtení nenadchlo natolik, aby mu dali přednost před tištěnými knihami.

Jak často si čtenáři půjčují čtečky?	často	občas	vůbec
Městská knihovna Náchod	0	2	1
HK - ústřední půjčovna	0	4	1
HK - pobočka Slezské předměstí	0	0	2
HK - pobočka Moravské předměstí	0	1	1

Tabulka 7 - jak často si čtenáři půjčují čtečky?

Graf 12 - jak často si čtenáři půjčují čtečky?

Otázka č. 6 – Řekl/a byste, že ve vaší knihovně nachází čtečka využití nebo ji považujete za zbytečnou?

Jeden z respondentů náchodské knihovny odpověděl, že mu čtečka připadá zbytečná. Čtenáři si čtečku půjčí jenom, aby se s ní „seznámili“ a poté se k ní již nevrací. Další respondent uvedl, že čtečku považuje za „víceméně zbytečnou.“ A poslední z respondentů náchodské knihovny zastává názor, že čtečka rozhodně zbytečná není, protože si čtenáři vyzkouší práci se čtečkou a případně se podle ní rozhodnou o vlastní koupi.

Respondenti z Městské knihovny v Náchodě se o využití čtečky neshodli.

Dotazovaní z pobočky Slezské předměstí v Hradci Králové odpověděli, že o čtečku není zájem a v současné době si čtečku nikdo nepůjčuje.

Respondenti z pobočky Moravské předměstí v Hradci Králové připouští, že čtečka je téměř / mírně zbytečná, protože neobsahuje tituly, které lidé žádají. Jeden respondent také uvedl, že jedna čtečka je pro pobočku málo a kdo chce čtečku využívat, pořídí si spíš vlastní, argumentuje tím, že půjčovna mobilních telefonů také neexistuje.¹⁸

V ústřední půjčovně se respondenti shodují, že čtečka nachází využití a za zbytečné je rozhodně nepovažují. Jeden respondent uvedl, že si myslel, že se bude čtečka půjčovat více, ale čtenáři projevují větší zájem o samotné e-knihy než o čtečky jako zařízení.

Otázka č. 7 – Která věková kategorie si nejčastěji čtečku půjčuje?

V náchodské knihovně všichni respondenti uvedli, že nejčastěji si čtečku půjčuje věková kategorie v rozmezí 27 – 45 let.

Výsledky respondentů z Moravského předměstí v Hradci Králové se také shodují v rozmezí 27 – 45 let.

Na pobočce Slezské předměstí uvedli respondenti věkovou kategorii 46 let a více.

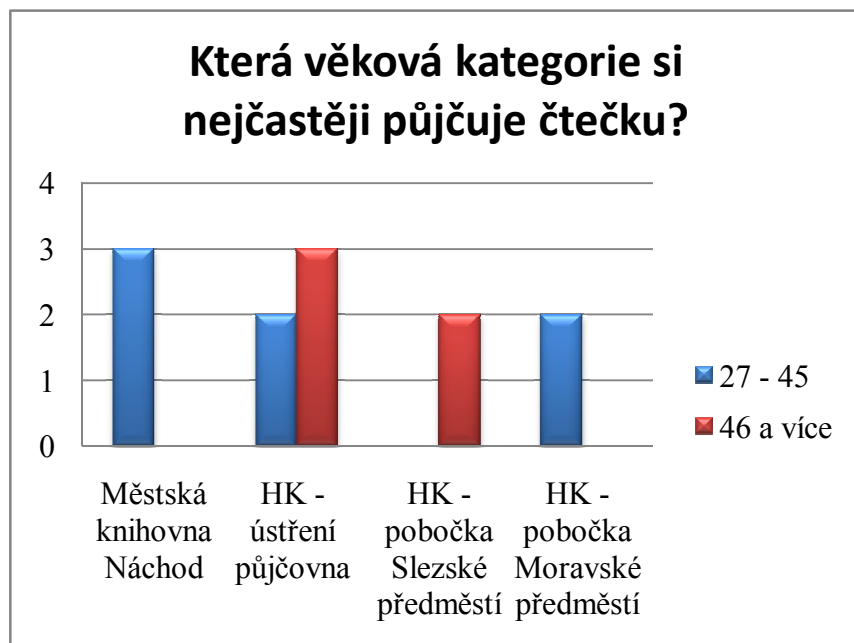
Celkem 2 respondenti z ústřední půjčovny knihovny v Hradci Králové uvedli kategorii 27 – 45 let a další 3 respondenti kategorii 46 let a více.

Tyto výsledky jsou velmi překvapující, neboť jsme do dotazníkového šetření vstupovali s *Hypotézou 6*, že nejčastější věková kategorie půjčující si čtečky budou zřejmě studenti, tedy věková kategorie 21 – 26 let, kterou nikdo z respondentů nezvolil.

Dá se předpokládat, že čtenáři z věkových kategorií 15 – 20 let, případně 21 – 26 let tedy používají vlastní čtecí zařízení, a proto si čtečky nepůjčují.

¹⁸ Aby nedošlo k šíření mylných informací – půjčování mobilních telefonů v České republice funguje již od roku 2000.

Z výsledků tohoto šetření je tedy patrné, že si čtenáři půjčují čtečku kvůli beletristické literatuře, nikoli kvůli studiu. Knihovny mohou využít výsledky tohoto šetření k určení cílové skupiny (27 let a více) a následnému určení potřeb skupiny a vyhovění jejich nárokům na čtečky potažmo e-knihy.

Graf 13 - půjčování čteček podle věkové kategorie čtenářů

Graf 14 - půjčování čteček podle věkové kategorie čtenářů – celkem

Otázka č. 8 – Jaké platí podmínky pro uživatele při výpůjčce čtečky?

V náhodské knihovně jsou pravidla pro půjčování čtečky podle respondentů následující: čtečku si může půjčit pouze registrovaný čtenář, staší 18 let s platným čtenářským průkazem a po předložení občanského průkazu. Čtenář musí být registrovaný minimálně 1 rok a musí mít vyrovnány všechny závazky vůči knihovně. Dále čtenář podepisuje smlouvu uzavřenou mezi ním a knihovnou, skládá vratnou kauci 500 Kč. Výpůjční lhůta činí 1 měsíc (při pozdním vrácení platí čtenář poplatek z prodlení 10 Kč za každý den po překročení stanovené výpůjční lhůty). Čtenář musí čtečku vrátit nabitou, nesmí měnit nastavení čtečky, nesmí čtečku poškodit a musí dbát, aby nedošlo k její ztrátě a odcizení. Čtenář není oprávněn půjčovat čtečku třetím osobám a odpovídá za neoprávněné využití autorsky chráněného díla. Před vrácením čtečky má čtenář povinnost odstranit všechna díla, která do ní nahrál.

Pro Knihovnu města Hradce Králové jsou podmínky obdobné, dalo by se říci, že jsou jejich pravidla lehce mírnější, neboť čtečky půjčují registrovaným uživatelům, kteří musí splňovat jediné kritérium a to být starší 15 let. Nicméně výpůjční lhůta činí pouhých 14 dní a při pozdním vrácení uživatel zaplatí poplatek z prodlení 10 Kč za den.

Otázka č. 9 – Obsahují čtečky, které půjčujete předem nahraná díla nebo je paměť čtečky prázdná? Proč jste zvolili tento způsob?

Respondenti z Městské knihovny v Náchodě uvedli, že jsou ve čtečce nahrány pouze dokumenty, které čtečka obsahovala v továrním nastavení a některá díla autorů s volnými autorskými právy. Čtenář si do čtečky nahrává své dokumenty, které při vrácení čtečky maže, knihovna tak nenese odpovědnost za autorská práva a půjčuje pouze čtečku jako přístroj.

Knihovna města Hradce Králové půjčuje e-knihy stejným způsobem, jejich čtečky obsahují 241 nahraných děl, na která se již nevztahují autorská práva. Tato díla slouží především pro čtenáře, kteří zatím nevlastní žádnou e-knihu, aby si mohli čtečku vyzkoušet, předpokládá se, že si čtenář nahraje na čtečku vlastní e-knihy.

Tento způsob půjčování e-knih je v současné době jeden z nejméně problémových a knihovnám může pomoci i projekt E-knihy do všech knihoven. Čtenáře však především zajímají nově vycházející e-knihy, protože čtečky už pro ně nejsou novinkou a většina si ji už vyzkoušela, případně mají vlastní čtečku.

Otázka č. 10 – Jakým způsobem jsou dokumenty na čtečce chráněné před zneužitím?

Respondenti z Městské knihovny v Náchodě i z Knihovny města Hradce Králové se shodli, že na čtečce jsou pouze volně přístupná díla, a proto nejsou nijak zabezpečena a podle stanovených pravidel za neoprávněné využití čtečky zodpovídá čtenář.

Otázka č. 11 – Jsou dokumenty na čtečce nahrané na pevně nebo se po uplynutí určité doby dokument sám smaže?

Městská knihovna v Náchodě i Knihovna města Hradce Králové mají dokumenty na čtečce nahrané na pevně, dokumenty, které na čtečku přidá čtenář, musí před vrácením čtečky smazat. Po každé výpůjčce čtečku knihovník / knihovnice zkontrolují, odstraní všechny dokumenty a znovu nahrají soubor e-knih, který mají uložený v počítači.

Otázka č. 12 – Využíváte projekty nebo akce, které se týkají e-knih? Případně znáte nějaké projekty týkající se e-knih? (např. eReading, E-knihy do každé knihovny apod.)

Pouze 3 respondenti (z 9) z Městské knihovny v Hradci Králové uvedli, že tyto projekty znají. Nicméně ani jeden respondent z této knihovny projekt nevyužívá pro svou osobní potřebu u žádné knihovny. Samotná knihovna projekty nevyužívá, ale připravuje půjčování e-knih prostřednictvím projektu eReading.

Náchodská knihovna uvedla, že projekty nevyužívají, respondenti je neznají a celkově se e-knihám zatím nevěnují.

Otázka č. 13 – Vzpomenete si na nějaké konkrétní problémy, které nastaly při pořizování čtečky do knihovny?

Náchodská knihovna dostala čtečky jako sponzorský dar a respondenti si žádné komplikace nevybavují.

Hradecká knihovna uvedla, že hlavním problémem byl samotný výběr čtečky nejen kvůli její ceně, ale především kvůli možnosti volby různých typů od různých výrobců a neustále se rozvíjející technologie, protože každá technika časem zastarává.

Otázka č. 14 – Kolik vlastní knihovna čteček elektronických knih?

Městská knihovna v Náchodě vlastní 1 čtečku. Městská knihovna v Hradci Králové vlastní celkem 4 čtečky, 2 z nich půjčuje v ústřední půjčovně, jednu poskytuje na pobočce Moravské předměstí a jedna čtečka je čtenářům k dispozici na pobočce Slezské předměstí.

Otázka č. 15 – Kolik elektronických knih obsahuje fond knihovny, ve které pracujete?

Respondenti z náchodské knihovny uvedli, že jejich fond elektronických knih se pohybuje v rozmezí 0 – 10 e-knih.

Není jisté, zda respondenti z hradecké knihovny otázku nepochopili, nebo nemají přehled o e-knihách ve svém fondu. Pouze jeden respondent uvedl, že fond knihovny obsahuje 101 – 300 e-knih, jak již bylo řečeno, Knihovna města Hradce Králové poskytuje celkem 241 e-knih, proto je toto rozmezí jediné správné. Přesto 2 respondenti odpověděli, že fond knihovny obsahuje 0 – 10 e-knih, případně zakroužkovali nulu. Další 3 respondenti vybrali rozmezí 11 – 50 a zbylí 2 respondenti neodpověděli vůbec. Můžeme se domnívat, proč respondenti zvolili tyto možnosti, je pravděpodobné, že „241 volných děl“ nepočítali do „elektronických knih“ a zvažovali pouze nově vydané e-knihy, na které se autorská práva vztahují.

Tato otázka měla sloužit především pro komparaci s následující otázkou, kde respondenti uváděli množství tištěných knih ve fondu knihovny. Již teď je jasné, že elektronických knih bude mít knihovna mnohonásobně méně než knih tištěných.

Otázka č. 16 – Kolik tištěných knih obsahuje fond knihovny, ve které pracujete?

Na tuto otázku již odpovídala i Městská knihovna v Dobrušce. Respondenti z této knihovny uvedli, že se množství tištěných knih ve fondu pohybuje v rozmezí 11 – 100 tisíc knih. Je tedy zřetelné, že i knihovna z menšího města má více tištěných knih, než knihovna z velkého města e-knih.

Knihovna města Náchod má ve svém fondu 101 – 300 tisíc tištěných knih.

V dospělém oddělení ústřední půjčovny hradecké knihovny je přibližně 101 – 300 tisíc tištěných knih, na pobočkách Moravské předměstí a Slezské předměstí mají 11 – 100 tisíc tištěných knih.

Otázka č. 17 – Zvažujete nákup čteček?

Jeden respondent z Městské knihovny v Dobrušce uvedl, že čtečky zatím nezvažují a to především z finančních důvodů. Ostatní 3 respondenti uvedli, že čtečku zvažují, ale je to otázka spíše vzdálenější budoucnosti, nyní využívají finanční prostředky raději pro tištěné knihy a této službě dají větší šanci, až bude u čtenářů více žádaná.

Náchodští respondenti se jednohlasně shodli, že čtečky mají a další nákup nezvažují.

Respondenti z Knihovny města Hradce Králové z pobočky Moravské předměstí uvedli, že čtečky mají a pro svou pobočku je nezvažují. Naopak respondenti ze Slezského předměstí

uvedli, že čtečky pro svou pobočku zvažují. V ústřední půjčovně další čtečky nezvažují, nicméně uvažují o zapojení do projektu eReading a následném půjčování e-knih¹⁹.

Shrnutí výsledků druhé části dotazníkového šetření

Hypotéza 4 byla potvrzena, zaměstnanci umí pracovat s elektronickými čtečkami a nemají s jejím ovládním závažnější problémy.

Hypotéza 5 se nepotvrdila. O čtečky jako zařízení již není takový zájem, čtenáři se o čtečky zajímali především v době, kdy se jednalo o novinku, nyní mají větší zájem o samotné půjčování e-knih. Čtečky se sice půjčují, ale nedá se říci, že by o ně byl příliš velký zájem, aby vznikaly fronty rezervací. Knihovny by se tedy měly zaměřit především na samotné získávání e-knih.

Hypotéza 6 byla vyvrácena, o elektronické čtečky a e-knihy nemá největší zájem věková kategorie uživatelů 21 – 26 let, tedy především studenti, kteří by využívali čtečku ke studiu. Knihovny půjčují hlavně volná díla, na která se již nevztahují autorská práva, což pro čtenáře není příliš atraktivní. Čtenáři totiž dávají přednost nově vycházejícím titulům beletristické literatury, proto si nejspíše nejčastěji čtečku půjčují čtenáři ve věku 27 let a více.

Knihovna města Hradce Králové se chystá využít projekt eReading pro získávání e-knih, Městská knihovna v Náchodě neplánuje měnit současnou situaci a bude nadále půjčovat elektronické čtečky s volně dostupnými tituly, Městská knihovna v Dobrušce prozatím neplánuje zavést výpůjčky čteček ani e-knih, protože mají obavu z nízkého zájmu čtenářů, pokud se tento zájem zvýší, čtečky a případně e-knihy znovu zváží.

Tato část také ukázala, že zaměstnanci Knihovny města Hradce Králové, by ocenili školení týkající se elektronických čteček. Bylo by velmi vhodné toto školení uspořádat.

¹⁹ Možná komplikace: čtenáři mohou číst e-knihy od firmy eReading pouze na kompatibilních čtečkách, které poskytuje firma eReading. Knihovna aktuálně půjčuje čtečku Amazon Kindle 3, která zřejmě bude s tímto projektem nekompatibilní. Více viz kapitola 5.1.2 Projekt eReading.

5 ŘEŠENÍ VZNIKLÉ SITUACE

Vzhledem k výsledkům dotazníkového šetření bych knihovnám doporučila zaměřit se především na samotné získávání e-knih, o čtečky již není tak velký zájem, jako byl v počátku zahájení jejich půjčování a čtenáři mají nyní větší zájem o nově vycházející tituly e-knih.

Knihovny by mohly využít především projekty, které se orientují na půjčování čteček a e-knih v knihovnách. Při zapojení do těchto projektů, především do projektu eReading, by bylo žádoucí, aby knihovny zvážily nákup čteček, které budou kompatibilní právě s e-knihami, které projekty podporují. Čtečky totiž musí splňovat určité parametry, které tuto kompatibilitu zajišťují. Více v následující části.

5.1 Projekty na podporu e-knih v českých knihovnách

Vzhledem k tomu, že čtečky elektronických knih, stejně jako každá nová technologie, časem zastarává a pro knihovnu může být problém mít čtečku z nejnovější generace, mohla by knihovna spíše než nad koupí čtečky uvažovat o koupi licencí e-knih.

Zdá se logičtější předpokládat, že uživatelé knihovny mají své vlastní čtecí zařízení ať už elektronickou čtečku nebo tablet či chytrý telefon a po pořízení čtečky do knihovny by si ji uživatelé půjčovali pouze „na zkoušku“ a poté si pořídili vlastní.

Pro knihovnu je tedy lepší pořídít pouze e-knihy, které by si uživatelé mohli nahrávat do svých zařízení. Samozřejmě by e-knihy musely být chráněny proti zneužití. Každá knihovna by již dnes mohla poskytovat volná díla českých klasiků, volnou světovou klasickou literaturu a další díla, na která se nevztahují autorská práva. Ohledně e-knih nově vydaných děl by mohly knihovně pomoci projekty jako je eReading a E-knihy do každé knihovny.

Některé knihovny navíc zatím čekají na změnu autorského zákona a ujasnění pravidel pro půjčování e-knih a tyto projekty by jim mohly pomoci do úplného začátku při zavádění e-knih do knihovny.

5.1.1 E-knihy do každé knihovny

Podle Společné deklarace projektu E-knihy do každé knihovny, zveřejněné na stránkách Městské knihovny v Praze se jedná o společný projekt mezi knihovnami a nakladatelstvími České republiky. Jedná se o projekt spočívající ve „*přístupňování „elektronických rozmnoženin“ nových českých knižních titulů v prostorách knihoven. Po právní stránce se jedná o konkrétní aplikaci knihovní licence, tj. § 37 odst. 1 písm. c) zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů*

(autorský zákon). Cílem společného projektu je rozvoj tradičního partnerství mezi veřejnoprávní a komerční sférou v podmínkách formujícího se trhu s e-knihami.“²⁰

Tento projekt, ale bohužel většina čtenářů příliš nevyužije, protože se e-knihy dají číst pouze na počítačích v knihovně a nejsou půjčovány absenčně. Na stránkách Městské knihovny v Praze je zveřejněn seznam knih, které jsou díky tomuto projektu přístupné pro prezenční studium, pro upřesnění jde o 27 knih z beletrie a 142 z kategorie naučná literatura.

Do tohoto projektu se zapojilo 12 knihoven, například Městská knihovna v Praze, která je hlavním koordinátorem projektu, Knihovna Akademie věd ČR, Národní knihovna ČR, Národní technická knihovna nebo Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové. Do projektu je zapojeno 5 nakladatelství, například Nakladatelství Academia, Univerzita Pardubice nebo Jan Melvil Publishing.

5.1.2 Projekt eReading

Tento projekt by mohl být pro knihovny atraktivnější metodou půjčování e-knih. Registrovaní uživatelé zapojené knihovny si mohou vypůjčit e-knihy současných českých autorů i překlady zahraničních autorů. Tento projekt je umožněn díky spolupráci knihoven s portálem eReading.cz.

Ten, kdo si chce tyto e-knihy vypůjčit, musí být samozřejmě registrovaným uživatelem dané knihovny a mít zároveň založený profil na stránkách eReading.cz se stejnou emailovou adresou jako uvedl v knihovně. Služba je registrovaným uživatelům poskytována zdarma.

Zároveň jsou zde ale jistá omezení. „E-knihy jsou dostupné z katalogu Carmen. (...) E-knihy lze číst na čtečkách eReading.cz, telefonech a tabletech s operačním systémem Android a iOS pomocí aplikace eReading.cz, dále na PC s Windows nebo MAC. Délka výpůjčky je 21 dní, po uplynutí této doby se e-kniha automaticky zneprístupní, výpůjčku není možné zkrátit. (...) Zároveň si lze vypůjčit maximálně 3 tituly.“²¹

Tato omezení se v zásadě ve všech knihovnách neliší, pouze maximální počet vypůjčených titulů kolísá mezi 2 až 4 e-knihami. Důležité jsou ale parametry čtečky (či jiného zařízení), na které se dají e-knihy přečíst, podmínkou jsou především čtečky od firmy eReading.cz, na jiných zařízeních je nutné zmíněný systém Android, iOS a aplikace eReading.cz.

²⁰ Společná deklarace. *Městská knihovna v Praze* [online]. © Městská knihovna v Praze [cit. 2015-04-13].

Dostupné z: <http://www.mlp.cz/cz/projekty/on-line-projekty/e-knihy-do-kazde-knihovny/spolecna-deklarace/>

²¹ Knihovna půjčuje e-knihy: snadno, rychle, legálně. In: *Městská knihovna Tábor* [online]. © 2012, [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.knihovnatabor.cz/aktuality/knihovna-pujcuje-e-knihy-snadno-rychle-legalne/>

Tato metoda je pro čtenáře velmi lákavá, ale stále má své nedokonalosti. E-knihy jsou omezené počtem licencí pro uživatele, proto se může stát, že si uživatel bude chtít e-knihu vypůjčit, ale nalezne u nich poznámku „nedostupné.“ Uživatel si navíc může vypůjčit maximálně 2 až 4 tituly na 21 dní, tato doba je pevně daná, proto si nemůže vypůjčit e-knih více, než tato doba vyprší. Pro čtenáře, který přečte za měsíc okolo 10 knih, to může být nepříjemné. Na druhou stranu se čtenář nemusí bát pokuty z prodlení při nevrácení e-knihy včas, neboť se e-kniha ze zařízení odstraní sama.

V katalogu e-vypůjček je přibližně 2000 titulů.

„E-vypůjčky měli jako první k dispozici čtenáři Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích, která za tento projekt získala ocenění Knihovna roku 2014. (...) Současně je připraveno půjčovat e-knihy přibližně 30 knihoven napříč celou Českou republikou jako v Táboře, Kladně, Liberci, Olomouci, Ústí nad Labem, Přerově či Sedlčanech.“²²

²² Knihovny už nabízejí 2000 e-knih, trend se rozšířil z Českých Budějovic. In: ČTK. *Hospodářské noviny* [online]. Economia, a.s., © 1996-2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://art.ihned.cz/c1-63298370-e-knihy-knihovny-vypujcky>

ZÁVĚR

Knihovny v České republice, které chtějí půjčovat elektronické čtečky a e-knihy jsou ovlivněny legislativními rozpory. Některé knihovny se řídí knihovním zákonem (Zákon č. 257/ 2001 Sb. – Zákon o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb), podle kterého by knihovna měla zprostředkovávat informace v jakékoli podobě (i elektronické). A dále je tu autorský zákon (Zákon č. 121/2000 Sb. – Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů), podle kterého bez souhlasu autora nemohou knihovny umožňovat přístup k e-knihám. Knihovny se chtějí vyhnout právním sporům, a proto zvolí nejjednodušší způsob – půjčovat pouze volná díla v elektronické podobě. Pro uživatele knihovny je tato možnost nejméně atraktivní, protože si tato díla může stáhnout z internetu i bez registrace v knihovně. Čtenáři navíc mají větší zájem o nově vycházející tituly e-knih.

Výzkumem v knihovnách jsem zjistila, že knihovny půjčují především čtečku jako zařízení, na které jsou předem nahraná volná díla, na která se nevztahují autorská práva. Pokud knihovny půjčují samotné e-knihy, využívají k tomu projekt eReading.

Podle průzkumu Městská knihovna v Dobrušce čtečky nepůjčuje a o půjčování čteček prozatím ani neuvažuje, ale knihovna je ochotna čtečky zvážit a následně pořídit, pokud by čtenáři projevíli větší zájem.

Městská knihovna v Náchodě je prozatím smířena se současnou situací a na další nákup čteček se nechystá. Knihovna prozatím neuvažuje o inovativních změnách v této oblasti, o zapojení do projektů ani o nákupu e-knih.

Oproti tomu Knihovna města Hradce Králové, která prozatím půjčuje čtečky jako zařízení s 241 volnými díly, uvažuje o zapojení do projektu eReading a chystá půjčování e-knih prostřednictvím tohoto projektu. Nákup dalších čteček do ústřední půjčovny knihovna nezvažuje, ovšem je zde možnost nákupu čteček pro další pobočky, pokud by vzrostl zájem čtenářů. Zaměstnanci knihovny by ocenili školení o problematice čteček a o jejich fungování.

Z 6 zjišťovaných hypotéz se potvrdily pouze 2. U *Hypotézy 3* došlo k verifikaci našich domněnek, že zaměstnanci opravdu dávají přednost tištěným knihám před knihami elektronickými. Svůj výběr respondenti leckdy nedokážou racionálně vysvětlit a k tištěným knihám tíhnou spíše ze zvyku a rozhodují se podle svých subjektivních pocitů, podle kterých mají k tištěné knize bližší vztah, někteří navíc mají nedůvěru v elektronická zařízení.

Hypotéza 4 potvrdila, že zaměstnanci umí pracovat se čtečkou v rámci své práce.

Hypotéza 1 byla vyvrácena, domnívali jsme se, že se čtečkou budou pracovat spíše zaměstnanci ve věkové kategorii 20 – 30 let, protože mladí lidé mají k elektronickým

technologiím bližší vztah. Z výzkumu však vyplynulo, že v knihovně pracují se čtečkou zaměstnanci všech věkových kategorií. Tento výsledek dokazuje, že čtečka není těžká na ovládání a tuto technologii zvládne každý bez ohledu na věk.

Hypotéza 2 byla taktéž vyvrácena, náš předpoklad, že knihovníci budou vlastnit čtečku, byl nesprávný. Knihovníci dávají přednost tištěným knihám a čtečku používají ve zcela výjimečných případech, ale žádný z respondentů čtečku nevlastní.

Hypotéza 5 a *Hypotéza 6* se nepotvrdily a dle výsledků průzkumu je zřejmé, že zájem o čtečky lehce opadá, ale roste zájem o e-knihy současné produkce. Předpoklad, že si čtečku budou půjčovat především uživatelé ve věku 21 – 26 let, tedy studenti, kteří využijí čtečku ke studiu, byl mylný. Nejčastěji si totiž čtečku půjčují čtenáři starší 27 let, kteří mají zájem o současně vydávanou beletristickou literaturu.

Z dotazníkového šetření je tedy patrné, že respondenti dávají přednost knihám tištěným před e-knihami, vzhledem k tomu se tedy domnívám, že pro respondenty je stále důležitá i forma dokumentu a jeho grafické zpracování.

V případě zájmu čtenářů a následném zvažování zavedení čteček do výpůjčních služeb Městské knihovny v Dobrušce, by knihovna musela zvážit, jakou čtečku koupit. Rozhodně by bylo žádoucí zvolit čtečku nejnovější generace, starší čtečky (např. Amazon Kindle 3 / Keyboard) jsou sice ověřené ve své kvalitě a na trhu již mají své jméno, ale každá technologie časem zastarává a je možné, že za pár let by bylo nutné koupit čtečku novější. V programu VISK 3 je navíc možné požádat o dotační podporu při zavádění čteček do knihovny.

Při výběru čtečky by bylo také vhodné zvážit, zda se knihovna v budoucnu nezapojí do projektů, které pomáhají rozvoji e-knih v knihovnách. Projekt E-knihy do každé knihovny, který umožňuje prezenční studium novějších elektronických knih na půdě knihovny, není omezen parametry čtečky, protože většinou umožňuje přístup z počítače v knihovně. Nicméně pilotní projekt eReading vyžaduje speciální parametry čtečky, bez kterých není možné e-knihy přečíst. Kompatibilitu by zajistila například čtečka eReading.cz 4 Touch Light (případně starší generace čtečky od firmy eReading.cz START 2 a START 3). Do této čtečky se pak zdarma stáhne aplikace eReading.cz, která umožňuje čtení e-knih a zaručuje další funkce, které čtenáři jistě ocení (záložky, fulltextové vyhledávání, výpis kapitol,...). Při zapojení do tohoto projektu je také nutné využívat knihovní systém Clavius s modulem webového katalogu Carmen. Městská knihovna v Dobrušce využívá webový katalog Clavius, neměla by tedy takový problém jako Městská knihovna v Náchodě, která stále využívá knihovní systém KP-SYS.

Vzhledem k překvapujícím výsledkům dotazníkového šetření, ze kterého vyplývá, že čtenáři mají nyní mnohem větší zájem o nově vycházející tituly e-knih než o samotné čtečky jako zařízení, by knihovna měla zvážit možnost zapojení do projektu eReading.

Knihovna může čerpat informace z uživatelských příruček čteček, které jsou většinou v elektronické formě přístupné na internetu, například elektronická kniha: *Kindle 4: uživatelská příručka*. Problematice elektronických knih a čteček se věnuje elektronická kniha: *E-knihy aneb první pomoc pro začátečníky*, která slouží jako přehledný souhrn informací. Přípravě elektronických publikací ve formátech EPUB a MOBI se věnuje kniha: *Jak se dělá e-kniha* (Vladimír Pistorius, Pavel Kočička). Weby poskytující elektronické knihy zároveň vysvětlují, jak na čtečkách elektronické knihy číst, jsou to například www.ereading.cz, www.palmknihy.cz nebo www.kosmas.cz.

V Královéhradeckém kraji jsou na toto téma v knihovnách přístupny články z časopisů. Můžeme jmenovat články: *Čtěte beletrii jinak, vyzkoušejte si elektronickou čtečku* (Lenka Málková, časopis X, roč. 3, č.1, s. 5-6), dále pak *Na elektronické knihy stojí fronty* (Tomáš Hejtmánek časopis 5+2 dny, roč.1, č.27, s. 3), nebo *Čtečky elektronických knih v SVK Hradec Králové* (Lenka Málková, časopis Grand biblio, roč. 4, č. 11/12, s. 23).

Článků na toto téma přibývá, především v elektronické podobě, knihovny v nich sdílejí své zkušenosti se čtečkami a e-knihami v knihovnách. Městská knihovna v Dobrušce, která zatím čtečky ve výpůjčních službách neposkytuje, by se jimi mohla při zavádění této služby inspirovat.

POUŽITÁ LITERATURA

AUJEZDSKÝ, Josef. Elektronické knihy z pohledu právního. In: *Lupa.cz* [online]. © 1998 – 2015 [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/elektronicke-knihy-z-pohledu-pravniho/>

BOUDA, Tomáš. *Elektronické knihy v českých knihovnách* [online]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 74 s. [cit. 2015-03-27]. ISBN 978-80-210-6000-5. Dostupné z: <http://eknihy.knihovna.cz/static/files/elektronicke-knihy-v-ceskych-knihovnach.pdf>

Česká republika. Zákon o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů. In: *121/2000 Sb.* 2000 [online]. [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/autorske-pravo/07-1212000.pdf>

Diskuze e-knihy – právo a praxe. *Portál české literatury* [online]. © 2015 [cit. 2015-01-24]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/zpravy/diskuze-e-knihy-pravo-a-praxe/>

E-knihy: aneb první pomoc pro začátečníky [online]. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012, 26 s. [cit. 2015-02-17]. ISBN 978-80-7054-138-8. Dostupné z: http://www.svkos.cz/data/xinha/docs/e_knihy/e_knihy_text_pdf.pdf

HOUŠKOVÁ, Zlata a Vladana PILLEROVÁ. *Analýza věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven v ČR v roce 2011: zpráva z průzkumu* [online]. 1. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky, 2013 [cit. 2015-05-03]. ISBN 978-80-7050-624-0. Dostupné z: <http://ipk.nkp.cz/docs/analyza-vekove-vzdelanostni-a-mzdove-struktury-pracovniku-knihoven-v-cr-v-roce-2011>

Knihovna půjčuje e-knihy: snadno, rychle, legálně. In: *Městská knihovna Tábor* [online]. © 2012, [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.knihovnatabor.cz/aktuality/knihovna-pujcuje-e-knihy-snadno-rychle-legalne/>

Knihovny už nabízejí 2000 e-knih, trend se rozšířil z Českých Budějovic. In: *ČTK. Hospodářské noviny* [online]. Economia, a.s., © 1996-2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://art.ihned.cz/e1-63298370-e-knihy-knihovny-vypujeky>

PISTORIUS, Vladimír a Pavel KOČIČKA. *Jak se dělá e-kniha: příprava elektronických publikací ve formátech EPUB a MOBI*. Příbram: Pistorius, 2015, 270 s. ISBN 978-80-87855-15-7.

POKORNÝ, Lukáš. Formáty elektronických knih: specifika a popularita. In: *Inflow: information journal* [online]. [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/formaty-elektronickykh-knih-jejich-specifika-popularita>

Společná deklarace. *Městská knihovna v Praze* [online]. © Městská knihovna v Praze [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.mlp.cz/cz/projekty/on-line-projekty/e-knihy-do-kazde-knihovny/spolecna-deklarace/>

STLUKOVÁ, Eva. E-knihy a čtečky: úvod do problematiky pro každého. In: *Knihovna Beroun* [online]. © 2014-2015 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.knihovnaberoun.cz/e-knihy-a-ctecky-uvod-do-problematiky-pro-kazdeho/>

SEZNAM DALŠÍCH PRAMENŮ

EBook-ctecky.cz: internetový obchod [online]. 2015 [cit. 2015-05-24]. Dostupné z: <http://www.ebook-ctecky.cz/>

EReading.cz [online]. eReading s.r.o., 2010 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: <http://www.ereading.cz/>

Ikaros: elektronický časopis o informační společnosti [online]. 2015 [cit. 2015-04-06]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/>

Inflow: information journal [online]. 2013 [cit. 2015-04-15]. ISSN 1802–9736. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/>

Knihovna města Hradce Králové [online]. Hradec Králové, © 2012 [cit. 2015-05-21]. Dostupné z www.knihovnahk.cz

LinuxEXPRES: opravdový linuxový magazín [online]. 2014 [cit. 2015-05-24]. ISSN 1801-3996. Dostupné z: <http://www.linuxexpres.cz/>

Městská knihovna Dobruška [online]. Dobruška [cit. 2015-05-21]. Dostupné z: <http://knihovna.mestodobruska.cz/>

Městská knihovna Náchod, o.p.s. [online]. Náchod, © 2015 [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.mknachod.cz/>

Portál: e-shop [online]. Praha, 2014 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://obchod.portal.cz/>

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - pohlaví respondentů.....	26
Tabulka 2 - věk respondentů.....	27
Tabulka 3 - délka pracovního úvazku v knihovně	28
Tabulka 4 - umí zaměstnanci pracovat se čtečkou?	30
Tabulka 5 - umí zaměstnanci pracovat se čtečkami v rámci své práce?	37
Tabulka 6 - umí čtenáři pracovat se čtečkou?.....	38
Tabulka 7 - jak často si čtenáři půjčují čtečky?	39

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - pohlaví respondentů	26
Graf 2 - věk respondentů	27
Graf 3 - délka pracovního úvazku v knihovně – celková bilance	28
Graf 4 - počet respondentů.....	29
Graf 5 - zaměstnanci knihovny a jejich vlastní elektronická čtečka	30
Graf 6 - Umí zaměstnanci pracovat se čtečkou?.....	31
Graf 7 - množství vlastních e-knih	32
Graf 8 - průměrná cena tištěných knih	33
Graf 9 - průměrná cena e-knih	34
Graf 10 - poskytování elektronických čteček v daných knihovnách.....	36
Graf 11 - umí čtenáři pracovat se čtečkou?	38
Graf 12 - jak často si čtenáři půjčují čtečky?.....	39
Graf 13 - půjčování čteček podle věkové kategorie čtenářů.....	41
Graf 14 - půjčování čteček podle věkové kategorie čtenářů – celkem.....	41

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Nevyplněný dotazník	56
Příloha č. 2 – Vyplněný dotazník	59
Příloha č. 3 – Test čteček elektronických knih z časopisu dTest (1/2001).....	63
Příloha č. 4 – Elektronická čtečka Amazon Kindle 3.....	64
Příloha č. 5 – Elektronická čtečka Amazon Kindle 4.....	65
Příloha č. 6 – Elektronická čtečka eReading.cz 4 Touch Light.....	66

Příloha č. 1 – Nevyplněný dotazník

DOTAZNÍK PRO ZAMĚSTNANCE KNIHOVNY – Čtečky elektronických knih v městských knihovnách Královéhradeckého kraje.

Dobrý den, jmenuji se Marcela Grulichová a studuji třetí ročník oboru Literární dokumentaristika a teorie čtenářství na Univerzitě Hradec Králové. Píšu bakalářskou práci na téma Čtečky elektronických knih v městských knihovnách Královéhradeckého kraje a ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku, který se tohoto tématu týká. Odpovědi budou anonymní a poslouží pouze pro část mé bakalářské práce, nebudou použity ke komerčním účelům.

Dotazník je tvořen dvěma částmi, první část je zaměřena na Vaše osobní údaje a druhá část na knihovnu, ve které pracujete. Dotazníkové šetření tvoří přibližně 10 otázek v první části a 17 otázek v druhé části, vyplňování Vám zabere přibližně 20 minut.

Předem Vám velmi děkuji za vyplnění a Váš čas.

1.část dotazníku, která je zaměřena na Vás a týká se popisných údajů.

POHLAVÍ

- muž
- žena

VĚK

- 20-30
- 31-50
- 51 a více

1. Jak dlouho pracujete v oboru knihovnictví?

- 1 – 10 let
- 11 – 20 let
- 21 – 30 let
- 30 let a více

2. Ve které knihovně pracujete?

- Městská knihovna Dobruška
- Městská knihovna Náchod o.p.s.
- Knihovna města Hradce Králové
 - Ústřední půjčovna
 - Pobočka Moravské předměstí
 - Pobočka Slezské předměstí

3. Máte vlastní čtečku?

ANO – NE – NE, ale čtu e-knihy na jiném zařízení (tablet, PC,...)

4. Umíte se čtečkou pracovat?

ANO – TROCHU – NE

5. Dáváte přednost knihám tištěným, elektronickým nebo mezi nimi neděláte rozdíly? Které preferujete a proč? (otevřená odpověď)

6. Kolik vlastníte e-knih (odhadem)?

- 0 – 10
- 11 – 50
- 51 – 100
- 100 a více

7. Souhlasíte s průměrnou cenou tištěných knih? (cca 255 Kč s DPH) Proč?
(otevřená odpověď)
8. Souhlasíte s cenou e-knih? (cca 145 Kč s DPH) Proč?
(otevřená odpověď)
9. Využíváte výpůjční služby knihoven nebo si e-knihy kupujete? Proč?
(otevřená odpověď)

2.část dotazníku zaměřena na knihovnu, ve které pracujete.

1. Má knihovna, ve které pracujete v nabídce svých služeb výpůjčky čteček?
ANO – NE
Pokud ano, prosím neodpovídejte na otázku 2, ale pokračujte otázkou 3
Pokud ne, proč? (otevřená odpověď) – na následující otázky neodpovídejte a pokračujte prosím otázkou číslo 16
2. Chtěli byste mít výpůjčky čteček ve službách knihovny, ve které pracujete? Proč?

(Část dotazníku pro knihovny, které půjčují kromě tištěných knih i čtečky.)
3. Umíte se čtečkou pracovat v rámci své práce?
ANO – TROCHU – NE
Pokud umíte se čtečkou pracovat pouze částečně případně vůbec, ocenili byste školení týkající se čteček, kde by Vám vše potřebné vysvětlili?
ANO – NE
4. Řekl/a byste, že se čtečkou umí pracovat vaši čtenáři?
ANO – TROCHU – NE
5. Jak často si uživatelé čtečku půjčují?
 - a. Často (čtečka je rezervovaná dlouhou dobu dopředu)
 - b. Občas (čtenáři si čtečku půjčují, ale není nutné ji rezervovat)
 - c. Vůbec (čtenáři si čtečku nepůjčují téměř vůbec nebo nikdy)
6. Řekla byste, že ve vaší knihovně nachází čtečka využití nebo ji považujete za zbytečnou? (otevřená odpověď)
7. Která věkové kategorie si nejčastěji čtečku půjčuje?
 - 15 – 20
 - 21 – 26
 - 27 – 45
 - 46 a více
8. Jaké platí podmínky pro uživatele při výpůjčce čtečky? (délka doby půjčování, vratná kauce, atd. – otevřená odpověď)

9. Obsahují čtečky, které půjčujete předem nahraná díla (prosím uveďte, o jaké dokumenty se jedná) nebo je paměť čtečky prázdná? Proč jste zvolili tento způsob? (otevřená odpověď)
10. Jakým způsobem jsou dokumenty na čtečce chráněné před zneužitím? (otevřená odpověď)
11. Jsou dokumenty na čtečce nahrané na pevně nebo se po uplynutí určité doby dokument sám smaže? (otevřená odpověď)
12. Využíváte projekty nebo akce, které se týkají e-knih? Případně znáte nějaké projekty týkající se e-knih? (např. eReading, E-knihy do každé knihovny apod., otevřená odpověď)
13. Vzpomenete si na nějaké konkrétní problémy, které nastaly při pořizování čtečky do knihovny? (otevřená odpověď)
14. Kolik vlastní knihovna čteček elektronických knih? (v případě poboček prosím počítejte pouze čtečky na pobočce nikoli všechny z knihovního fondu)
15. Kolik elektronických knih obsahuje fond knihovny, ve které pracujete? (odhadem)
- 0 – 10
 - 11 – 50
 - 51 – 100
 - 101 – 300
 - 300 a více
16. Kolik tištěných knih (odhadem) obsahuje fond knihovny, ve které pracujete? (prosím v případě poboček počítejte pouze fond na své pobočce, nikoli celkový fond)
- 0 – 10 tisíc
 - 11 – 100 tisíc
 - 101 – 300 tisíc
 - 301 – 500 tisíc
 - 500 tisíc a více
17. Zvažujete nákup čteček?
- Čtečku:
- máme, nezvažujeme
 - máme, zvažujeme (např. pro další pobočky,...)
 - nemáme, zvažujeme (proč?)

 - nemáme, nezvažujeme (proč?)

Na závěr bych Vám ráda dala prostor k vyjádření připomínek a názorů k probíraným otázkám v dotazníku, či celkovému názoru na čtečky elektronických knih. Velmi Vám děkuji za vyplnění dotazníku.

Příloha č. 2 – Vyplněný dotazník

DOTAZNÍK PRO ZAMĚSTNANCE KNIHOVNY - Čtečky elektronických knih v městských knihovnách Královéhradeckého kraje.

Dobrý den, jmenuji se Marcela Grulichová a studuji třetí ročník oboru Literární dokumentaristika a teorie čtenářství na Univerzitě Hradec Králové. Pišu bakalářskou práci na téma Čtečky elektronických knih v městských knihovnách Královéhradeckého kraje a ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku, který se tohoto tématu týká. Odpovědi budou anonymní a poslouží pouze pro část mé bakalářské práce, nebudou použity ke komerčním účelům.

Dotazník je tvořen dvěma částmi, první část je zaměřena na Vaše osobní údaje a druhá část na knihovnu, ve které pracujete. Dotazníkové šetření tvoří přibližně 10 otázek v první části a 17 otázek v druhé části, vyplňování Vám zabere přibližně 20 minut.

Předem Vám velmi děkuji za vyplnění a Váš čas.

1.část dotazníku, která je zaměřena na Vás a týká se popisných údajů.

POHLAVÍ

- muž
- žena

VĚK

- 20-30
- 31-50
- 51 a více

1. Jak dlouho pracujete v oboru knihovnictví?

- 1 – 10 let
- 11 – 20 let
- 21 – 30 let
- 30 let a více

2. Ve které knihovně pracujete?

- Městská knihovna Dobruška
- Městská knihovna Náchod o.p.s.
- Knihovna města Hradce Králové
 - Ústřední půjčovna
 - Pobočka Moravské předměstí
 - Pobočka Slezské předměstí

3. Máte vlastní čtečku?

ANO – ~~NE~~ – NE, ale čtu e-knihy na jiném zařízení (tablet, PC,...)

4. Umíte se čtečkou pracovat?

~~ANO~~ – TROCHU – NE

5. Dáváte přednost knihám tištěným, elektronickým nebo mezi nimi neděláte rozdíly? Které preferujete a proč? (otevřená odpověď)

V SOUČASNĚ DOBĚ PREFERUJI TIŠTĚNĚ KNIHY. ČTENÍ TIŠTĚNÝCH KNIH JE PRO MĚ PŘÍDEMNĚŠTÍ, NEŽ SPÍŠ ZE ZMĚK.

6. Kolik vlastníte e-knih (odhadem)?

- 0 – 10
- 11 – 50
- 51 – 100
- 100 a více

7. Souhlasíte s průměrnou cenou tištěných knih? (cca 255 Kč s DPH) Proč? (otevřená odpověď)

ANO

8. Souhlasíte s cenou e-knih? (cca 145 Kč s DPH) Proč? (otevřená odpověď)

ANO

9. Využíváte výpůjční služby knihoven nebo si e-knihy kupujete? Proč? (otevřená odpověď)

E-KNIHY SI ZATÍM NEPŮŽÍM, ANI NEKUPUJI.

2. část dotazníku zaměřena na knihovnu, ve které pracujete.

1. Má knihovna, ve které pracujete v nabídce svých služeb výpůjčky čteček?

ANO – NE

Pokud ano, prosím neodpovídejte na otázku 2, ale pokračujte otázkou 3

Pokud ne, proč? (otevřená odpověď) – na následující otázky neodpovídejte a pokračujte prosím otázkou číslo 16

2. Chtěli byste mít výpůjčky čteček ve službách knihovny, ve které pracujete? Proč?

(Část dotazníku pro knihovny, které půjčují kromě tištěných knih i čtečky.)

3. Umíte se čtečkou pracovat v rámci své práce?

ANO TROCHU NE

Pokud umíte se čtečkou pracovat pouze částečně případně vůbec, ocenili byste školení týkající se čteček, kde by Vám vše potřebné vysvětlili?

ANO NE

4. Řekl/a byste, že se čtečkou umí pracovat vaši čtenáři?

ANO TROCHU NE

5. Jak často si uživatelé čtečku půjčují?

- a. Často (čtečka je rezervovaná dlouhou dobu dopředu)
 b. Občas (čtenáři si čtečku půjčují, ale není nutné ji rezervovat)
c. Vůbec (čtenáři si čtečku nepůjčují téměř vůbec nebo nikdy)

6. Řekla byste, že ve vaší knihovně nachází čtečka využití nebo ji považujete za zbytečnou? (otevřená odpověď)

MYSLELA BYSEM SI, ŽE SE BUDE ČTEČKA PŮJČOVAT VÍCE.
ČTENÁŘI NAJÍ ZÁJEM SPÍŠE O PŮJČOVÁNÍ E-KNÍH,
NEKOLIK ČTEČEK JAKO ZAŘÍZENÍ.

7. Která věková kategorie si nejčastěji čtečku půjčuje?

- 15-20
 21-26
 27-45
 46 a více

8. Jaké platí podmínky pro uživatele při výpůjčce čtečky? (délka doby půjčování, vratná kauce, atd. – otevřená odpověď)

REGISTROVANÝ UŽIVATEL STARŠÍ 15 LET. KAUCE 500 Kč.
VÝPŮJČENÍ LHŮTA 14 DNÍ.

9. Obsahují čtečky, které půjčujete předem nahráná díla (prosím uveďte, o jaké dokumenty se jedná) nebo je paměť čtečky prázdná? Proč jste zvolili tento způsob? (otevřená odpověď)

OBSAHUJE 211 DĚL. VĚTŠINOU SE JEDNÁ O DÍLA, KTERÁ MÁ
AUTORSKÁ PRÁVA A NEJEDNÁ SE O DÍLA, KTERÁ MÁ
AUTORSKÁ PRÁVA.
MÁPĚ, KLASICKÁ ČESKÁ LITERATURA, KLASICKÁ SVĚT. LITERATURA,
FILOZOF. DÍLA

10. Jakým způsobem jsou dokumenty na čtečce chráněné před zneužitím? (otevřená odpověď)

NA ČTEČCE MÁME POUZE VOLNĚ DOSTUPNÁ DÍLA, KTERÁ
MĚJEME ZABEZPEČENA.

11. Jsou dokumenty na čtečce nahráné na pevně nebo se po uplynutí určité doby dokument sám smaže? (otevřená odpověď)

DOKUMENTY, KTERÉ JSOU NAHRANÉ NA ČTEČCE V TAVNĚNĚM
NASTAVENÍ SE NEMAŽOU.
DOKUMENTY, KTERÉ SI DO NÍ NAHRADÍ ČTENÁŘ,
MAJÍ BÝT PO VRÁČENÍ ČTEČKY.

12. Využíváte projekty nebo akce, které se týkají e-knih? Případně znáte nějaké projekty týkající se e-knih? (např. eReading, E-knihy do každé knihovny apod., otevřená odpověď)

PROJEKT ZNÁMÉ, ZATÍM NEVYUŽÍVÁME.

PŘIPRAVUJEME PŮJČOVÁNÍ E-KNÍH PROSTŘEDKEM E-READING.

13. Vzpomenete si na nějaké konkrétní problémy, které nastaly při pořizování čtečky do knihovny? (otevřená odpověď)

CENA, VÝVOJ ČTEČEK → ZASTARÁVANOST,

ČEKÁME DRUHÝ OD ZŮSTAVÍČI FIRM → KTERÁ BY BYLA NEZVYMOŽNĚŠTÍ?

14. Kolik vlastní knihovna čteček elektronických knih? (v případě poboček prosím počítejte pouze čtečky na pobočce nikoli všechny z knihovního fondu)

2

15. Kolik elektronických knih obsahuje fond knihovny, ve které pracujete? (odhadem)

- 0 – 10
- 11 – 50
- 51 – 100
- 101 – 300
- 300 a více

16. Kolik tištěných knih (odhadem) obsahuje fond knihovny, ve které pracujete? (prosím v případě poboček počítejte pouze fond na své pobočce, nikoli celkový fond)

- 0 – 10 tisíc
- 11 – 100 tisíc
- 101 – 300 tisíc
- 301 – 500 tisíc
- 500 tisíc a více

17. Zvažujete nákup čteček?

Čtečku:

- máme, nezvažujeme
- máme, zvažujeme (např. pro další pobočky,...)
- nemáme, zvažujeme (proč?)

- nemáme, nezvažujeme (proč?)

Na závěr bych Vám ráda dala prostor k vyjádření připomínek a názorů k probíraným otázkám v dotazníku, či celkovému názoru na čtečky elektronických knih. Velmi Vám děkuji za vyplnění dotazníku.

NA ČESKÉM TRHU JE ČTEČEK MNOHO, RŮZNÉ KVALITY.

NĚKTERÉ DRUHŮM NEVYHOVÍ ČESKÉMU PROSTŘEDÍ.

PŮJČOVÁNÍ E-KNÍH, NAPŘ. OD FIRM E-READING

NEFUNGUJE NA VĚTŠINU ČTEČEK.

Příloha č. 3 – Test čteček elektronických knih z časopisu dTest (1/2001)

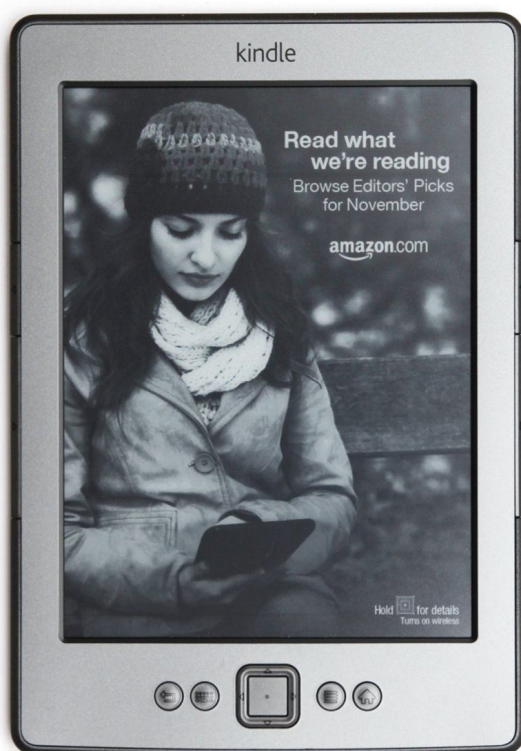
ČTEČKY ELEKTRONICKÝCH KNÍH	Inker Siny		Energy System Energy Book 1060		Bookleen Cybook Open		Pocketbook 360*		Sony Reader Pocket Edition PDS-300		Irc Digital Reader 8015		DeBook Mini		Apple iPad		Amazon Kindle DX		Ectaco JetBook Lite		Sony Reader Touch Edition PDS-600		
	5490	6350	4510	5950	4470	11 610	5120	16 160	13 450	4870	8780												
CELKOVÉ HODNOCENÍ	DOBŘE (1,8)	DOBŘE (2,0)	DUBĚ (2,0)	DUBĚ (2,0)	DOBŘE (2,0)	DOBŘE (2,0)	DOBŘE (2,0)	DOBŘE (2,0)	DOBŘE (2,0)	DOBŘE (2,0)	DOBŘE (2,3)	DOBŘE (2,3)	USPOKOJIVĚ (2,6)	USPOKOJIVĚ (2,6)	USPOKOJIVĚ (2,8)	USPOKOJIVĚ (2,8)	USPOKOJIVĚ (2,3)	USPOKOJIVĚ (2,3)	USPOKOJIVĚ (3,0)	USPOKOJIVĚ (3,0)	USPOKOJIVĚ (3,0)	USPOKOJIVĚ (3,4)	
OBRAZ*	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,2)	dobře (2,3)	dobře (2,4)	dobře (2,5)	dobře (2,5)	dobře (2,5)	dobře (2,5)	dobře (2,5)	dobře (2,5)	dobře (2,5)	uspokojivě (2,6)	uspokojivě (2,6)	uspokojivě (2,8)	uspokojivě (2,8)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	uspokojivě (3,1)	uspokojivě (3,1)	uspokojivě (3,9)
Obsah / formát	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
Obsluha	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
Návod k použití / zvláštní kláves a displeje	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
Udržení a provoz	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
Kvalita a rozlišení knih	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
Použitelnost na přímém slunci	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
Flexibilita nastavení text / nastavení stran	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
Udržení přístroje	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
Navigace a text	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
Tlačení knih	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
Operování a pozadí	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
Zpracování a oddělování	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
ZPRACOVÁNÍ A ODDĚLOVÁNÍ	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
SPOTŘEBA ELEKTRICKÉ ENERGIE	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
VYBAVENÍ	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
TECHNICKÉ ÚDAJE	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,0)	dobře (2,1)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)	dobře (2,3)
Rozměry (šířka x výška x hloubka) (mm)	116 x 160 x 13	116 x 160 x 13	109 x 152 x 13	123,5 x 148 x 15	108 x 158 x 11	149 x 193 x 12	305 x 151 x 11,5	140 x 243 x 13	182 x 255 x 11	110 x 155 x 23	112 x 175 x 11												
Číselná klávesnice (č)	288	353	152	199	220	330	164	712	548	253	280												
Typ displeje	e-ink	e-ink	e-ink	e-ink	e-ink	e-ink	e-ink	LED LCD	e-ink	LED	e-ink												
Úhlopříčka displeje (mm)	153	153	126	127	117	202	127	247	244	132	152												
Resoluce displeje (pixel)	800 x 600	800 x 600	800 x 600	800 x 600	800 x 600	1024 x 738	800 x 600	800 x 600	800 x 600	640 x 480	800 x 600												
Počet zobrazovacích stránků/číslo	16	4	22	16	32	16	32	15	15	16	32												
Doplňkový displej	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne												
Klávesnice	QWERTY	QWERTY	QWERTY	QWERTY	QWERTY	QWERTY	QWERTY	QWERTY	QWERTY	QWERTY	QWERTY												
Kapacita vnitřní paměti (MB)	2000	2000	1000	512	512	512	512	1000	4000	100	512												
Podporované formáty knih	DOC, ePUB, ePUB DRAM, ePUB DRM, PDF, TXT	DOC, ePUB, ePUB DRAM, ePUB DRM, PDF, TXT	DOC, ePUB, ePUB DRAM, ePUB DRM, PDF, TXT	DOC, ePUB, ePUB DRAM, ePUB DRM, PDF, TXT	DOC, ePUB, ePUB DRAM, ePUB DRM, PDF, TXT	DOC, ePUB, ePUB DRAM, ePUB DRM, PDF, TXT	DOC, ePUB, ePUB DRAM, ePUB DRM, PDF, TXT	DOC, ePUB, ePUB DRAM, ePUB DRM, PDF, TXT	DOC, ePUB, ePUB DRAM, ePUB DRM, PDF, TXT	DOC, ePUB, ePUB DRAM, ePUB DRM, PDF, TXT	DOC, ePUB, ePUB DRAM, ePUB DRM, PDF, TXT												
Podporované formáty obrazu	BMP, GIF, JPG, PNG	BMP, GIF, JPG, PNG	GIF, JPG, PNG	BMP, JPG, PNG, TIFF	BMP, GIF, JPG, PNG, TIFF	BMP, GIF, JPG, PNG, TIFF	BMP, GIF, JPG, PNG, TIFF	BMP, GIF, JPG, PNG, TIFF	BMP, GIF, JPG, PNG	BMP, GIF, JPG, PNG	BMP, GIF, JPG, PNG												

Příloha č. 4 – Elektronická čtečka Amazon Kindle 3

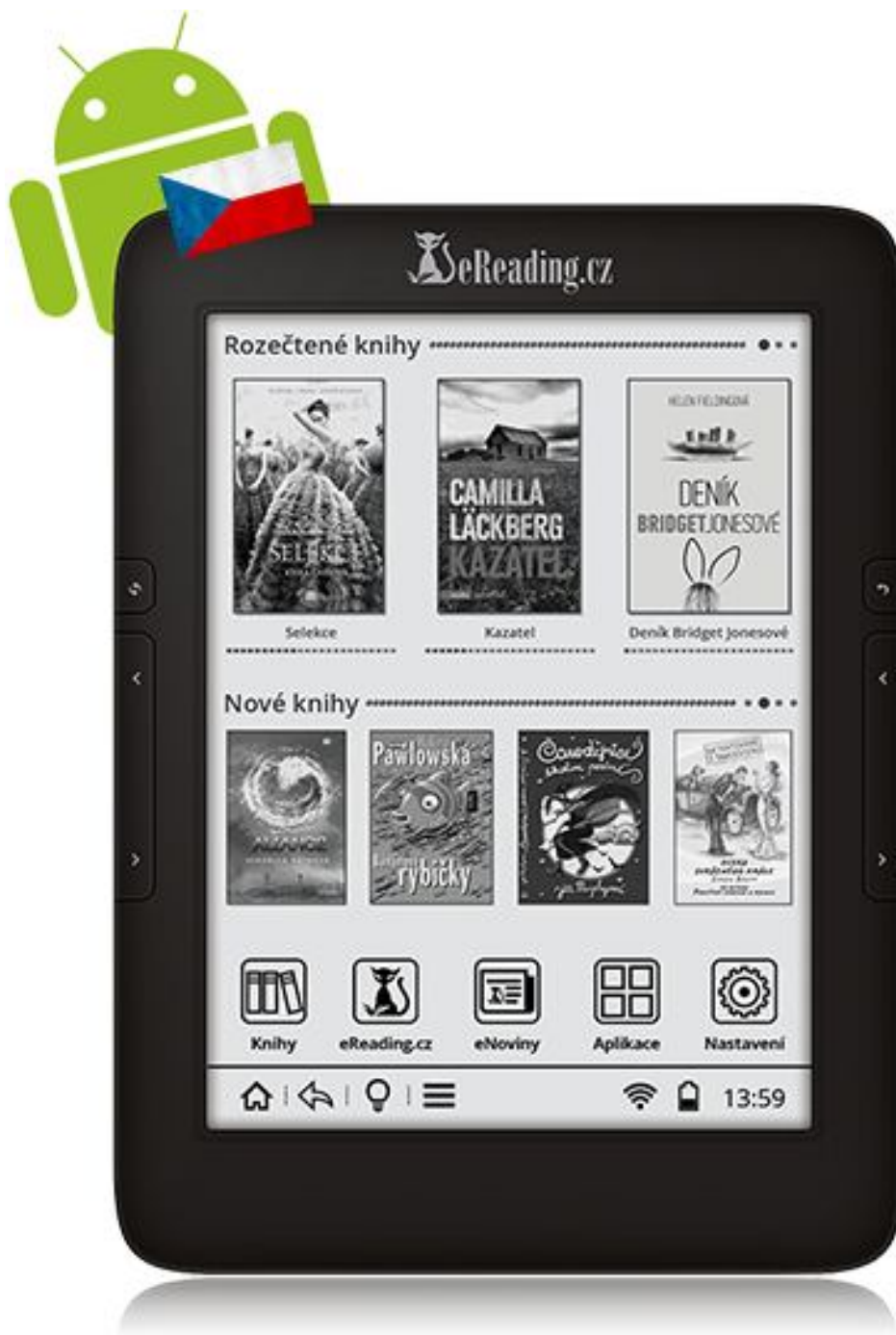
Zdroj: Amazon Kindle 3 otevřený. In: *Knihovna města Hradce Králové* [online]. Hradec Králové, © 2012. [cit. 2015-05-24]. Dostupné z: <http://www.knihovnahk.cz/pro-verejnost/sluzby/ctecky-elektronickych-knih>

Příloha č. 5 – Elektronická čtečka Amazon Kindle 4

Zdroj: Sponzorovaná verze Kindle 4. In: *LinuxEXPRES: opravdový linuxový magazín* [online]. 2014 [cit. 2015-05-24]. ISSN 1801-3996. Dostupné z: <http://www.linuxexpres.cz/hardware/recenze-ctecky-knih-amazon-kindle-4>

Příloha č. 6 – Elektronická čtečka eReading.cz 4 Touch Light

Zdroj: EReading 4 Touch Light hlavní obrázek. In: *EReading.cz* [online]. eReading s.r.o., 2010 [cit. 2015-05-24]. Dostupné z: <http://www.ereading.cz/cs/ereading-cz-4-touch-light-ctecka-e-knih>